

**ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია
No. R (2006)2 ნევრი სახელმწიფოებისადმი ევროპულ ციხის
წესებთან დაკავშირებით¹**

*(მიღებულია მინისტრთა კომიტეტის მიერ 2006 წლის 11 იანვარს
მინისტრთა მოადგილეების 952-ე შეხვედრაზე)*

მინისტრთა კომიტეტი, თანახმად ევროპის საბჭოს წესდების მე-15 ბ მუხ-
ლის პირობებისა,

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციისა და ადამიანის უფლებათა
ევროპის სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის გათვალისწინებით;

ასევე წამების, არაადამიანური ან დამამცირებელი მოპყრობისა თუ სას-
ჯელის აღკვეთის ევროპული კომიტეტის მუშაობისა და, განსაკუთრებით,
მის ანგარიშებში შემუშავებული სტანდარტების გათვალისწინებით;

იმის გამეორებით, რომ არავის უნდა აღეკვეთოს თავისუფლება, გარდა
უკიდურესი შემთხვევისა და კანონით დადგენილი პროცედურის გათვალ-
ისწინებით;

იმის ხაზგასმით, რომ საპატიმრო სასჯელების აღსრულება და პატიმ-
რებთან მოპყრობა საჭიროებს უსაფრთხოების, უშიშროებისა და დისცი-
პლინის საკითხების გათვალისწინებას, ასევე, ციხის ისეთი პირობების
უზრუნველყოფას, რომელიც არ ხელყოფს ადამიანის ღირსებას, არამედ
იძლევა პატიმართათვის სარეაბილიტაციო პროგრამებში მონაწილეობის
და დასაქმების საშუალებას, რითაც მათ ამზადებს საზოგადოებაში რეინ-
ტეგრაციისათვის,

მნიშვნელოვნად მიიჩნევს რა, რომ ევროპის საბჭოს ნევრმა ქვეყნებმა გა-
ნაგრძონ პენიტენციურ პოლიტიკასთან დაკავშირებული საერთო პრინ-
ციპების განახლება და დაცვა;

უფრო მეტიც, იმის გათვალისწინებით, რომ ამგვარი საერთო პრინცი-
პების დაცვა და შესრულება გააძლიერებს საერთაშორისო თანამშრომ-
ლობას ამ სფეროში;

აღნიშნავს რა სოციალურ ცვლილებებს, რომელთაც ზეგავლენა მოახ-

¹ ქართული თარგმანი შესრულებულია ორგანიზაციის „ციხის საერთაშორისო რეფორმა“ (PRI) მიერ.

დინეს ევროპაში პენიტენციურ სფეროში მიმდინარე მნიშვნელოვან მოვლენებზე ბოლო ორი ათწლეულის განმავლობაში;

ხელახლა ადასტურებენ რა ევროსაბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაციებში მოცემულ სტანდარტებს, რომლებიც ეხება პენიტენციური პოლიტიკისა და პრაქტიკის სპეციფიკურ ასპექტებს და განსაკუთრებით **No. R (89) 12** ციხეებში განათლების შესახებ, **No. R (93) 6** რომელიც შეეხება ციხეს და ციხეში გადამდები დაავადებების, მათ შორის შიდსის და სხვა პრობლემების კონტროლის კრიმინოლოგიურ ასპექტებს, **No. R (97) 12** კადრების შესახებ, რომელიც ასრულებს სანქციებს და ზომებს, **No. R (98) 7** რომელიც ეხება ციხეებში ჯანდაცვის ეთიკურ და ორგანიზაციულ ასპექტებს, **No. R (99) 22** რაც შეეხება ციხეების გადატვირთულობას და ციხის მოსახლეობის ინფლაციას, **Rec(2003)22** პირობით ვადადე გათავისუფლებას და **Rec (2003)33** ციხეების ადმინისტრაციის მიერ უვადო პატიმრობამისჯილებისა და სხვა გრძელვადიანი სასჯელმისჯილების მართვას;

გაეროს პატიმრებთან მოპყრობის მინიმალური სტანდარტული წესების გათვალისწინებით;

იმის გათვალისწინებით, რომ მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია **No. R (87) 3** ევროპულ ციხის წესების შესახებ საჭიროებს არსებით დამუშავებას და განახლებას, რათა ასახოს პენიტენციურ პოლიტიკაში, სასჯელის მისჯის პრაქტიკასა და ევროპაში ციხეების მართვის სისტემაში მომხდარი ცვლილებები და განვითარებები;

რეკომენდაციას იძლევა, რომ წევრმა სახელმწიფოებმა:

- საკუთარ კანონმდებლობაში, პოლიტიკასა და პრაქტიკაში იხელმძღვანელონ იმ წესებით, რომლებიც მოცემულია ამ რეკომენდაციის დანართში და მინისტრთა კომიტეტის ევროპული ციხის წესების შესახებ რეკომენდაცია **R. (87) 3**-ის ადგილს იკავებს;
- უზრუნველყონ, რათა ეს რეკომენდაცია და თანდართული კომენტარები ითარგმნოს და გავრცელდეს რაც შეიძლება ფართოდ, უფრო კონკრეტულად, სასამართლო ხელისუფლების წარმომადგენლებს შორის, ციხეების პერსონალსა და პატიმრებში.

რეკომენდაცია Rec(2006)2 –ის დანართი

ნაწილი I

ძირითადი პრინციპები

1. ყველა თავისუფლებაალკვეთილ ადამიანს უნდა მოეპყრონ მისი უფლებების პატივისცემით.
2. თავისუფლებაალკვეთილი პირები ინარჩუნებენ ყველა უფლებას, რომლებიც კანონიერად არ ერთმევათ იმ გადანყვეტილების საფუძველზე, რომლითაც მათ უსჯიან სასჯელს ან უფარდებენ პატიმრობას.
3. თავისუფლებაალკვეთილ პირთა მიმართ დანესებული შეზღუდვები უნდა იყოს მინიმალურად აუცილებელი და იმ ლეგიტიმური ამოცანის თანაზომიერი, რომლისთვისაც ხდება მათი დანესება.
4. ადამიანის უფლებების შემლახავი ციხის პირობების არსებობა არ არის გამართლებული რესურსების ნაკლებობით.
5. ციხეში ცხოვრება შეძლებისდაგვარად უნდა უახლოვდებოდეს საზოგადოებაში ცხოვრების პოზიტიურ ასპექტებს.
6. პატიმრობის მართვა ისე უნდა მოხდეს, რომ ხელი შეუწყოს თავისუფლებაალკვეთილ პირთა რეინტეგრაციას თავისუფალ საზოგადოებაში.
7. უნდა ხდებოდეს სამოქალაქო საზოგადოების შეძლებისდაგვარად ჩართვა ციხის ცხოვრებაში და თანამშრომლობა სოციალურ სამსახურებთან.
8. ციხის პერსონალი ახორციელებს მნიშვნელოვან საზოგადოებრივ სამსახურს, შესაბამისად, მათი დასაქმება, პროფესიული მომზადება და მუშაობის პირობები უნდა იყოს ისეთი, რომ პატიმრებზე ზრუნვის მაღალი სტანდარტები შეინარჩუნონ.
9. ყველა ციხე უნდა ექვემდებარებოდეს რეგულარულ სამთავრობო ინსპექტირებას და დამოუკიდებელ მონიტორინგს.

არეალი და გამოყენება

10.1 ევროპული ციხის წესები გამოიყენება იმ პირთა მიმართ, რომელთა მოთავსება მოხდა საპატიმროში სასამართლო ხელისუფლების მიერ, ან რომელთაც გამამტყუნებელი განაჩენის საფუძველზე ალექვეთათ თავისუფლება.

10.2 პრინციპში, პირები, რომელთა მოთავსება მოხდა საპატიმროში, ან რომელთაც ალექვეთათ თავისუფლება გამამტყუნებელი განაჩენის საფუძველზე, მხოლოდ სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში, ანუ ამ ორი კატეგორიის პირთათვის განკუთვნილ დაწესებულებებში უნდა იყვნენ მოთავსებულნი.

10.3 ეს წესები, აგრეთვე, შეეხება იმ პირებს, რომლებიც:

ა. იმყოფებიან ციხეში ნებისმიერი სხვა მიზეზის გამო; ან

ბ. საპატიმრო დაწესებულებაში მოთავსებულ იქნენ სასამართლო ხელისუფლების მიერ, ან თავისუფლება ალექვეთათ გამამტყუნებელი განაჩენის საფუძველზე და, რაიმე მიზეზის გამო, სხვაგან არიან მოთავსებული.

10.4 ყველა პირი, რომლებიც მოთავსებულნი არიან ციხეში, ან 10.3.ბ პარაგრაფში მითითებული წესისამებრ არიან დაკავებულნი, ამ წესების მიხედვით იწოდებიან პატიმრებად.

11.1 18 წლამდე ასაკის ბავშვები არ უნდა იყვნენ მოთავსებული მოზრდილთა ციხეში, არამედ მათთვის სპეციალურად განკუთვნილ დაწესებულებაში.

11.2 თუ, იშვიათ შემთხვევებში, ბავშვები მაინც არიან მოთავსებული ასეთ დაწესებულებაში, უნდა არსებობდეს სპეციალური დებულებები, რომლებიც ითვალისწინებს მათ სტატუსს და საჭიროებებს.

12.1 პირები, რომლებიც ფსიქიკურად არიან დაავადებულნი და მათი ფსიქიკური მდგომარეობა შეუთავსებელია ციხეში პატიმრობასთან, უნდა მოთავსდნენ სპეციალურად მათთვის განკუთვნილ დაწესებულებაში.

12.2 მიუხედავად ამისა, თუ ასეთი პირები მაინც იმყოფებიან პატიმრობაში, უნდა არსებობდეს სპეციალური რეგულაციები, რაც ითვალისწინებს მათ სტატუსსა და საჭიროებებს.

13. ამ წესების გამოყენება უნდა მოხდეს მიუკერძოებლად, დისკრიმინაციის გარეშე, სქესის, რასის, კანის ფერის, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური თუ სხვა მოსაზრების, ეროვნული ან სოციალური წარმომავლობის, ეროვნული უმცირესობისადმი კუთვნილების, საკუთრების, წარმომავლობის ან სხვა მდგომარეობის საფუძველზე.

ნაწილი II

მიღება

14. არც ერთი პირის მიღება ან მოთავსება საპატიმრო დაწესებულებაში არ უნდა მოხდეს შესაბამისი სათანადო აქტის გარეშე, ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად.

15.1 მიღებისას თითოეულ პატიმართან დაკავშირებით უნდა მოხდეს შემდეგი დეტალების დაუყოვნებლივ დაფიქსირება:

ა. პატიმრის პირადობის დამადასტურებელი ინფორმაცია;

ბ. დაპატიმრების მიზეზი და პასუხისმგებელი პირი, რომელმაც გასცა შესაბამისი განკარგულება;

გ. მიღების დღე და საათი;

დ. პატიმრის პირადი ნივთების ნუსხა, რომლებიც უნდა მოთავსდეს საპატიმრო დაწესებულების შემნახველ განყოფილებაში 31-ე წესის შესაბამისად;

ე. ყოველი ხილული დაზიანება და საჩივარი დაწესებულებაში მიყვანამდე განცდილი ცუდად მოპყრობის შესახებ;

ვ. სამედიცინო საიდუმლოებას დაქვემდებარებული ნებისმიერი ინფორმაცია პატიმრის ჯანმრთელობასთან დაკავშირებით, რომელსაც მნიშვნელობა აქვს პატიმრის ან სხვათა ფიზიკური ან ფსიქიკური კეთილდღეობისთვის.

15.2 მიღებისას ყველა პატიმარს უნდა მიაწოდონ ინფორმაცია 30-ე წესის შესაბამისად.

15.3 მიღების შემდეგ დაუყოვნებლივ უნდა გაიცეს შეტყობინება პატიმრის საპატიმრო დაწესებულებაში მოთავსების შესახებ, 24.9 წესის შესაბამისად.

16. მიღებიდან შეძლებისდაგვარად მალე:

ა. პატიმრის ჯანმრთელობის შესახებ ინფორმაციას უნდა დაემატოს სამედიცინო შემოწმების ჩატარება, 42-ე მუხლის შესაბამისად;

ბ. პატიმრისათვის უსაფრთხოების სათანადო დონე უნდა განისაზღვროს 51-ე წესის შესაბამისად;

გ. უსაფრთხოებისადმი საშიშროება, რომელსაც პატიმარი წარმოადგენს, უნდა განისაზღვროს 52-ე მუხლის შესაბამისად;

დ. პატიმრის სოციალური მდგომარეობის შესახებ არსებული ნებისმიერი ინფორმაცია უნდა შეფასდეს, რათა მოხდეს მისი პირადი საჭიროებების გადამწყვეტა; ე. მსჯავრდებულების შემთხვევაში, დადგენილ უნდა იქნეს საჭირო ზომები იმ პროგრამების განსახორციელებლად, რომლებიც გათვალისწინებულია ამ წესების VIII ნაწილით.

განაწილება და განთავსება

17.1 პატიმრების განთავსება უნდა მოხდეს შეძლებისდაგვარად ახლოს მათ სახლებსა ან სოციალური რეაბილიტაციის ადგილებთან.

17.2 განთავსება ასევე უნდა ითვალისწინებდეს სისხლის სამართლის საქმის გამოძიების გაგრძელების მოთხოვნებს, ასევე, უსაფრთხოებისა და უშიშროების და ყველა პატიმრისათვის სათანადო რეჟიმების უზრუნველყოფის საჭიროებებს.

17.3 რამდენადაც შესაძლებელია, პატიმრებთან უნდა ჩატარდეს კონსულტაცია მათი სანყისი განთავსების ადგილის შესახებ, ასევე, ერთი დაწესებულებიდან სხვა დაწესებულებაში შემდგომი გადაყვანისას.

18.1 პატიმრებისათვის უზრუნველყოფილი შენობა, განსაკუთრებით კი, საძინებელი კორპუსი, უნდა პასუხობდეს ადამიანის ღირსების პატივისცემის და, შეძლებისდაგვარად, ასევე, განმარტოების მოთხოვნებს. გარდა ამისა, დაცული უნდა იყოს ჯანმრთელობისა და ჰიგიენის მოთხოვნები, კლიმატური პირობებისა და, განსაკუთრებით, ფართის ოდენობის, ჰაერის

მოცულობის, განათების და ვენტილაციის პირობების გათვალისწინებით.

18.2 ყველა შენობაში, სადაც პატიმრები ცხოვრობენ, მუშაობენ ან იკრიბებიან:

ა. ფანჯრები უნდა იყოს საკმარისად დიდი, რათა საშუალება მისცეს პატიმრებს, იკითხონ ან იმუშაონ ბუნებრივი განათებისას ნორმალურ პირობებში. ასევე, აუცილებელია, ხდებოდეს სუფთა ჰაერის მოძრაობა, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა არსებობს ჰაერის კონდიციონების სისტემა;

ბ. ხელოვნური განათება უნდა აკმაყოფილებდეს მიღებულ ტექნიკურ სტანდარტებს; გ. უნდა არსებობდეს სიგნალიზაციის სისტემა, რაც საშუალებას მისცემს პატიმრებს, დაუყოვნებლივ დაუკავშირდნენ პერსონალს.

18.3 კონკრეტული მინიმალური მოთხოვნები, 1-ლ და მე-2 პარაგრაფში მოცემული საკითხების გათვალისწინებით, მოცემული უნდა იყოს ეროვნულ კანონმდებლობაში.

18.4 ეროვნული კანონმდებლობა უნდა ითვალისწინებდეს მექანიზმებს, რომლებიც უზრუნველყოფს იმას, რომ ამ მოთხოვნების დარღვევა არ მოხდეს ციხეების გადატვირთვით.

18.5 პატიმრების განთავსება ღამით, ჩვეულებრივ, უნდა მოხდეს ინდივიდუალურ საკნებში, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა უმჯობესია მათი მოთავსება საერთო საძინებელში.

18.6 საცხოვრებლის საერთო გამოყენება უნდა იყოს შესაძლებელი მხოლოდ მაშინ, თუ ეს ამ მიზნის შესაბამისია და პატიმრებიც ეთავსებიან ერთმანეთს.

18.7 პატიმრებს შეძლებისდაგვარად უნდა მიეცეთ არჩევანის შესაძლებლობა, სანამ მიეთითებათ საძინებლის ერთობლივი გამოყენება.

18.8 პატიმრების კონკრეტულ დანესებულებაში მოთავსების ან სასჯელალსრულების დანესებულების კონკრეტულ განყოფილებებში განთავსების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას, უნდა მოხდეს საპატიმროში მოთავსების შემდეგი პირობების სათანადო გათვალისწინება:

ა. მიუსჯელი პატიმრების განცალკევებით მოთავსება მისჯილებისაგან;

ბ. მამაკაცი პატიმრების ქალი პატიმრებისაგან განცალკევებით მოთავსება; და

გ. ახალგაზრდა მოზრდილი პატიმრების შედარებით ასაკიანი პატიმრებისაგან ცალკე მოთავსება.

18.9 მე-8 პარაგრაფში მოცემული განცალკევებით მოთავსების მოთხოვნების მიმართ შეიძლება გამოწვევების დაშვება, რათა პატიმრებს ღონისძიებებში ერთობლივი მონაწილეობის საშუალება მიეცეთ. თუმცა, ეს ჯგუფები განცალკევებით უნდა მოთავსდნენ ღამით, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა ისინი თანხმობას აცხადებენ ერთად მოთავსებაზე და ციხის ადმინისტრაციამ მიიჩნევს, რომ ეს ყველა პატიმრისთვის საუკეთესო ვარიანტი იქნება.

18.10 ყველა პატიმრის სადგომში უნდა იყოს ისეთი პირობები, რომელიც შეესაბამება მათი გაქცევის, საკუთარი თავისა ან სხვისთვის ზიანის მიყენების შესაძლო რისკს და მოიცავს ყველაზე ნაკლებად შემზღუდავ უსაფრთხოების ზომებს.

ჰიგიენა

19.1 ციხის ყოველი ნაწილი უნდა იყოს შენახული სათანადოდ სუფთა მდგომარეობაში.

19.2 როდესაც პატიმრები მიჰყავთ ციხეში, სუფთა უნდა იყოს ის საკნები და სხვა განყოფილებები, სადაც პატიმართა განთავსება ხდება.

19.3 პატიმრებს იოლად უნდა მიუწვდებოდეთ ხელი სანიტარიულ სადგომებზე, რომლებიც ჰიგიენურია და განმარტოების საშუალებას იძლევა.

19.4 უნდა მოხდეს ადეკვატური სამყოფლის უზრუნველყოფა, რათა ყოველმა პატიმარმა შეძლოს შხაპით ან აბაზანით სარგებლობა კლიმატისადმი შესატყვისი ტემპერატურის პირობებში, თუ ეს შესაძლებელია — დღიურად, ან კვირაში ორჯერ მაინც (თუ საჭიროა, უფრო ხშირადაც), ზოგადი ჰიგიენის ინტერესებიდან გამომდინარე.

19.5 პატიმრებმა სუფთად და მონესრიგებულად უნდა იქონიონ ტანსაცმელი და საძინებელი, ასევე, პირად ჰიგიენას მიაქციონ ყურადღება.

19.6 ამისათვის ციხის ადმინისტრაციამ უნდა უზრუნველყოს ისინი შესა-

ბამისი საშუალებებით, ტუალეტისა და ჰიგიენური საშუალებებით და მასალებით.

19.7 უნდა მოხდეს ქალთა სანიტარიული საჭიროებების სპეციალური უზრუნველყოფა.

ტანსაცმელი და ქვეშაგები

20.1 პატიმრები, რომელთაც არა აქვთ სათანადო ტანსაცმელი, ან არ გააჩნიათ საკუთარი სამოსი, უზრუნველყოფილი უნდა იქნენ კლიმატის შესაბამისი ტანსაცმლით.

20.2 ამგვარი ტანსაცმელი არ უნდა იყოს შეურაცხმყოფელი ან ღირსების დამამცირებელი.

20.3 ყველა ტანსაცმელი კარგ მდგომარეობაში უნდა იყოს შენარჩუნებული და, საჭიროებისამებრ, შეიცვალოს.

20.4 პატიმრებს, რომელთაც ეძლევათ ციხიდან გასვლის ნებართვა, არ უნდა მოეთხოვოთ ისეთი ტანსაცმლის ტარება, რომელიც შესამჩნევს გახდის მათ სტატუსს.

21. ყოველი პატიმარი უზრუნველყოფილი უნდა იყოს ცალკე საწოლით და ცალკე ქვეშაგებით, რომელიც მონესრიგებულ მდგომარეობაში უნდა იქონიოს და შეიცვალოს იმდენად ხშირად, რომ მისი სისუფთავე იყოს დაცული.

კვება

22.1 პატიმრები უზრუნველყოფილი უნდა იყვნენ სათანადო საკვებით, მათი ასაკის, ჯანმრთელობის და ფიზიკური მდგომარეობის, რელიგიის, კულტურის და მუშაობის ხასიათის გათვალისწინებით.

22.2 საკვები რაციონის მოთხოვნები, როგორცაა კალორიულობა და ცილების შემცველობა, გათვალისწინებული უნდა იყოს ეროვნული კანონმდებლობით.

22.3 საკვების მომზადება და საჭმელად გამოტანა უნდა ხდებოდეს ჰიგიენურ პირობებში.

22.4 გათვალისწინებული უნდა იყოს სამჯერადი კვება, გონივრულ ინტერვალებში.

22.5 პაციმრებისათვის სუფთა სასმელი წყალი უნდა იყოს ნებისმიერ დროს ხელმისაწვდომი.

22.6 ექიმმა ან კვალიფიციურმა მედდამ უნდა მოითხოვოს საკვები რაციონის შეცვლა კონკრეტული პაციმრისათვის, როდესაც ეს საჭიროა სამედიცინო მოსაზრებით.

იურიდიული კონსულტაცია

23.1 ყოველ პაციმარს აქვს იურიდიული კონსულტაციის მიღების უფლება და ციხის ადმინისტრაციამ უნდა უზრუნველყოს სათანადო ფართი ასეთი დახმარების ხელმისაწვდომობისათვის.

23.2 პაციმრებს საკუთარი შეხედულებისამებრ ნებისმიერ იურიდიულ საკითხზე შეუძლიათ მიმართონ მათ მიერვე შერჩეულ იურისტ-კონსულტანტს საკუთარი ხარჯებით.

23.3 თუ არსებობს უფასო იურიდიული კონსულტაციის პროგრამა, ციხის ადმინისტრაციამ ამის თაობაზე უნდა აცნობოს ყველა პაციმარს.

23.4 კონსულტაციები და სხვა კომუნიკაციები, ასევე, კორესპონდენცია სამართლებრივ საკითხებზე პაციმრებს შორის და მათსა და იურიდიულ კონსულტანტებს შორის უნდა იყოს კონფიდენციალური.

23.5 სასამართლო ხელისუფლებას შეუძლია, გამონაკლის შემთხვევებში, შეზღუდვები დაანესოს ასეთ კონფიდენციალურობაზე, სერიოზული დანაშაულის ან ციხის უსაფრთხოებისა და უშიშროების დარღვევის თავიდან ასაცილებლად.

23.6 პაციმრებს ხელი უნდა მიუწვდებოდეთ, ანდა თვითონ ინახავდნენ მათი საქმის სამართალწარმოებასთან დაკავშირებულ დოკუმენტებს.

კონტაქტი გარესამყაროსთან

24.1 პაციმრებს ნებართვა უნდა მიეცეთ, რაც შეიძლება ხშირად იქონიონ ურთიერთობა წერილით, ტელეფონით თუ კომუნიკაციის სხვა საშუალებით თავიანთ ოჯახებთან, სხვა პირებთან და გარე ორგანიზაციების წარმომადგენლებთან, ასევე, დაენიშნოთ პაემნები ამ ადამიანებთან.

24.2 კომუნიკაციები და პაემნები შეიძლება დაექვემდებაროს შეზღუდვებს და მონიტორინგს, რომელიც საჭირო იქნება სისხლის სამართლის გამოძიების გასაგრძელებლად, წესრიგის შესანარჩუნებლად, უსაფრთხოებისა და უშიშროების უზრუნველსაყოფად და სისხლის სამართლის დანაშაულთა აღსაკვეთად, დანაშაულის მსხვერპლთა დასაცავად. მაგრამ სასამართლო ხელისუფლების მიერ დაწესებული ასეთი შეზღუდვები, მათ შორის კონკრეტული შეზღუდვები, მაინც უნდა აკმაყოფილებდეს კონტაქტის დასაშვებ მინიმალურ დონეს.

24.3 ეროვნული კანონმდებლობა უნდა აკონკრეტებდეს ეროვნულ და საერთაშორისო ორგანოებს და თანამდებობის პირებს, რომლებთანაც კომუნიკაცია პატიმრებს არ უნდა შეეზღუდოთ.

24.4 პაემნების ორგანიზება ისე უნდა განხორციელდეს, რომ პატიმრებს საშუალება მიეცეთ, შეინარჩუნონ და განავითარონ ოჯახური ურთიერთობები შეძლებისდაგვარად ნორმალურ გარემოში.

24.5 ციხის ადმინისტრაცია უნდა დაეხმაროს პატიმრებს გარე სამყაროსთან ადეკვატური კონტაქტის შენარჩუნებაში და უნდა უზრუნველყოს ისინი შესაბამისი მხარდაჭერით.

24.6 ნებისმიერი ინფორმაცია პატიმრის ახლო ნათესავის გარდაცვალების ან სერიოზული ავადმყოფობის შესახებ დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოს პატიმარს.

24.7 როდესაც გარემოებები იძლევა ამის საშუალებას, პატიმარს უფლება უნდა მიეცეს, დატოვოს ციხე ბადრაგის თანხლებით, ან მარტომ, ავადმყოფი ნათესავის მოსანახულებლად, სატირალში მისასვლელად ან სხვა ჰუმანიტარული მოსაზრებებით.

24.8 პატიმრებს უნდა მიეცეთ საშუალება, დაუყოვნებლივ შეატყობინონ თავიანთ ოჯახებს დაპატიმრებისა ან სხვა დაწესებულებაში გადაყვანის შესახებ, ანდა სერიოზული დაავადებისა თუ დაზიანების შესახებ, რომელიც მათ აწუხებთ.

24.9 ციხეში პატიმრის მოყვანისას, ასევე, პატიმრის გარდაცვალებისა ან მძიმე ავადმყოფობისას, ანდა საავადმყოფოში გადაყვანისას, ციხის ადმინისტრაციამ დაუყოვნებლივ უნდა აცნობოს მის მეუღლეს ან პარტნიორს. თუ პატიმარი დაუოჯახებელია, ამის შესახებ უნდა ეცნობოს მის უახლოეს ნათესავს ან პატიმრის მიერ დასახელებულ პირს, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც პატიმარი თვითონ ითხოვს შეუტყობინებლობას.

24.10 პატიმრებს უნდა მიეცეთ საშუალება, რეგულარულად შეიტყონ საზოგადოებრივი საქმეების შესახებ და ამისათვის გამოიწერონ და იკითხონ გაზეთები, პერიოდული გამოცემები და სხვა პუბლიკაციები, მოუსმინონ რადიოს ან სატელევიზიო გადაცემებს, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც სასამართლო ხელისუფლების მიერ, გარკვეული პერიოდის განმავლობაში, ინდივიდუალურ შემთხვევაში, კონკრეტული აკრძალვაა დანესებული.

24.11 ციხის ხელმძღვანელობამ უნდა უზრუნველყოს, რომ პატიმრებს შეეძლოთ მონაწილეობის მიღება არჩევნებში, რეფერენდუმში და საზოგადოებრივი ცხოვრების სხვა ასპექტებში, თუკი ასეთი უფლება არ არის შეზღუდული ეროვნული კანონმდებლობით.

24.12 პატიმრებს უნდა მიეცეთ მასმედიასთან ურთიერთობის ნებართვა, თუკი არ არსებობს ასეთი კომუნიკაციის აკრძალვის ანგარიშგასანევი მიზეზი უსაფრთხოებისა და უშიშროების მოსაზრებიდან გამომდინარე, რომელიც განპირობებულია საზოგადოებრივი ინტერესით, ასევე, დაზარალებულის თუ სხვა პატიმრების ან პერსონალის დაცვის ინტერესებით.

ციხის რეჟიმი

25.1 ნებისმიერი პატიმრისთვის განკუთვნილი რეჟიმი უნდა შეიცავდეს ღონისძიებების ბალანსირებულ პროგრამას.

25.2 ეს რეჟიმი საშუალებას უნდა აძლევდეს ყველა პატიმარს, ყოველდღიურად რაც შეიძლება მეტი დრო გაატარონ საკნების გარეთ, რაც საჭიროა ადამიანური და სოციალური ურთიერთობების ადეკვატური ღონის შესანარჩუნებლად.

25.3 რეჟიმი ასევე უნდა პასუხობდეს პატიმრის სოციალურ საჭიროებებს.

25.4 განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს იმ პატიმრების საჭიროებებს, რომელთაც გადაიტანეს ფიზიკური, მორალური ან სექსუალური შეურაცხყოფა.

სამუშაო

26.1 სასჯელაღსრულების დანესებულებაში პატიმრის მუშაობა უნდა აღიქმებოდეს როგორც ციხის რეჟიმის პოზიტიური ელემენტი და არასდროს არ უნდა იქნეს გამოყენებული სასჯელის სახით.

26.2 ციხის ხელმძღვანელობა უნდა ცდილობდეს, რომ პატიმრები სასარგებლო ხასიათის საკმარისი სამუშაოთი უზრუნველყოს.

26.3 პატიმრისათვის განკუთვნილი სამუშაო შეძლებისდაგვარად ისეთი უნდა იყოს, რომ უნარჩუნებდეს ან ავითარებდეს პატიმრის მიერ გათავისუფლების შემდგომ თავის რჩენის უნარს.

26.4 მე-13 წესის თანახმად, უზრუნველყოფილი სამუშაოს ტიპთან მიმართებით, არ უნდა არსებობდეს დისკრიმინაცია გენდერული საფუძვლით.

26.5 სამუშაოზე, რომელიც ასევე მოიცავს პროფესიულ სწავლებას, უნდა დასაქმდნენ პატიმრები, რომლებსაც შეუძლიათ მისგან სარგებლობის მიღება, განსაკუთრებით, ახალგაზრდა პატიმრები.

26.6 პატიმრებს უნდა შეეძლოთ, თავად შეარჩიონ საქმიანობის ის ტიპის, რომელში მონაწილეობის სურვილიც აქვთ – არსებული სამუშაოს ლიმიტის ფარგლებში, აგრეთვე, სათანადო პროფესიული შერჩევის, წესრიგისა და დისციპლინის მოთხოვნების შესაბამისად.

26.7 სასჯელალსრულების დაწესებულებებში მუშაობის ორგანიზება და მეთოდები შეძლებისდაგვარად მიახლოებული უნდა იყოს საზოგადოებაში არსებულ სამუშაო სტანდარტებთან, რათა მოხდეს პატიმართა მომზადება ჩვეულებრივი პროფესიული ცხოვრებისათვის.

26.8 მიუხედავად იმისა, რომ სასჯელალსრულების დაწესებულებებში სამრეწველო კომპანიების მიერ ფინანსური მოგების მიღების მიზნით საქმიანობების განხორციელება შეიძლება მნიშვნელოვანი იყოს სტანდარტების გაუმჯობესებისა და წვრთნის ხარისხის ამაღლებისათვის, მაგრამ პატიმართა ინტერესები არ უნდა დაექვემდებაროს ამ მიზანს.

26.9 პატიმრებისთვის სამუშაოს უზრუნველყოფს სასჯელალსრულების დაწესებულების ხელმძღვანელობა საკუთარი სახსრებით ან კერძო კონტრაქტორებთან თანამშრომლობით, როგორც სასჯელალსრულების დაწესებულებაში, ისე მის გარეთ.

26.10 ყველა შემთხვევაში უნდა ხდებოდეს პატიმართა სამუშაოს სამართლიანი ანაზღაურება.

26.11 პატიმრებს შესაძლებლობა უნდა ჰქონდეთ, რომ მათ მიერ გამოუმუშავებული თანხის ნაწილი მაინც დახარჯონ საკუთარი მოხმარებისთვის, დაშვებული საგნების შესაძენად, ასევე, ანაზღაურების ნაწილი მოახმარონ საკუთარ ოჯახს.

26.12 შეიძლება პატიმრების ნახალისება, რომ მათ გამომუშავებული ანაზღაურების ნაწილი დაზოგონ, რომელიც გათავისუფლებისას გადაეცემათ ან გამოყენებული იქნება სხვა შეთანხმებული მიზნებისათვის.

26.13 მუშაობისას პატიმრების ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების ზომები უნდა იყოს ადეკვატური და ისინი არ უნდა იყვნენ იმაზე ნაკლებად დაცულნი, ვიდრე ციხის გარეთ მომუშავე მუშაკები.

26.14 პატიმართათვის უზრუნველყოფილი უნდა იყოს სამრეწველო ტრავმისას ანაზღაურების მიღების გარანტია, მათ შორის, პროფესიული დაავადების დროს და მისი პირობები არ უნდა იყოს იმაზე ნაკლებად ხელსაყრელი, ვიდრე კანონმდებლობით არის გათვალისწინებული ჩვეულებრივ მომუშავე მუშაკთათვის.

26.15 პატიმართა მაქსიმალური დღიური და ყოველკვირეული სამუშაო საათები უნდა იყოს დაფიქსირებული ადგილობრივი წესების მიხედვით, რომლებიც არეგულირებს თავისუფალ მუშაკთა დასაქმების პირობებს.

26.16 პატიმრებს უნდა ჰქონდეთ მინიმუმ ერთი დასვენების დღე კვირაში და საკმარისი დრო განათლებისა და სხვა საქმიანობისათვის.

26.17 მომუშავე პატიმრები შეძლებისდაგვარად უნდა ჩართონ ეროვნული სოციალური უსაფრთხოების სისტემებში.

ვარჯიში და დასვენება

27.1 ყოველ პატიმარს უნდა მიეცეს შესაძლებლობა, ყოველდღიურად მინიმუმ ერთი საათი მაინც ივარჯიშოს სუფთა ჰაერზე, თუ ამინდი იძლევა ამის საშუალებას.

27.2 ავდრის პირობებში, პატიმრებს ალტერნატიული შესაძლებლობა უნდა მიეცეთ სავარჯიშოდ.

27.3 სათანადოდ ორგანიზებული ღონისძიებები, რომლებიც ხელს უწყობს სიჯანსაღეს და უზრუნველყოფს ფიზიკურ ვარჯიშსა და დასვენებას, უნდა წარმოადგენდეს რეჟიმის განუყოფელ ნაწილს.

27.4 სასჯელალსრულების დაწესებულებების ხელმძღვანელობა ხელს უნდა უწყობდეს მსგავს ღონისძიებებს შესაბამისი აღჭურვილობისა თუ ბაზის უზრუნველყოფის მეშვეობით.

27.5 დანესებულების ადმინისტრაციამ უნდა მოაგვაროს სპეციალური ღონისძიებების ორგანიზების საკითხები იმ პატიმართათვის, რომლებიც ამას საჭიროებენ.

27.6 დასვენების საშუალებები, მათ შორის სპორტი, თამაშები, კულტურული ღონისძიებები, ჰობი და თავისუფალი დროის გატარების სხვა ხერხები, უნდა იქნეს უზრუნველყოფილი და პატიმრებს, შეძლებისდაგვარად, უნდა მიეცეთ მათი ორგანიზების შესაძლებლობა.

27.7 პატიმრებს ერთმანეთთან ურთიერთობის შესაძლებლობა უნდა მიეცეთ ვარჯიშის დროს და სარეკრეაციო ღონისძიებებში მონაწილეობისას.

განათლება

28.1 ყოველი სასჯელადსრულების დანესებულება უნდა ცდილობდეს, რომ პატიმრები უზრუნველყოს საგანმანათლებლო პროგრამების ხელმისაწვდომობით, რომლებიც იქნება შეძლებისდაგვარად მრავალმხრივი და უპასუხებს პატიმართა ინდივიდუალურ საჭიროებებს მათი მისწრაფებების გათვალისწინებით.

28.2 პრიორიტეტი უნდა მიენიჭოს პატიმრებს, რომელთაც წერა-კითხვის და ანგარიშის სწავლის საჭიროება აქვთ და აკლიათ საბაზისო და პროფესიული განათლება.

28.3 განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ახალგაზრდა და სპეციალური საჭიროებების მქონე პატიმრების განათლებას.

28.4 განათლებას არ უნდა მიენიჭოს ნაკლები სტატუსი, ვიდრე მუშაობას ციხის რეჟიმის ფარგლებში და პატიმრები არ უნდა ჩააყენონ ფინანსურად ან სხვაგვარად არახელსაყრელ პირობებში საგანმანათლებლო პროგრამაში მონაწილეობის მიღების გამო.

28.5 ყოველ დანესებულებას უნდა ჰქონდეს ბიბლიოთეკა ყველა პატიმრის სარგებლობისთვის, რომელიც სათანადოდ იქნება აღჭურვილი როგორც რეკრეაციული, ასევე საგანმანათლებლო რესურსებით, წიგნებით და სხვა საშუალებებით.

28.6 სადაც შესაძლებელია, ციხის ბიბლიოთეკა უნდა მოეწყოს საზოგადოებრივი ბიბლიოთეკის სამსახურებთან თანამშრომლობით.

28.7 რამდენადაც განხორციელებადი იქნება, პატიმართა განათლება უნდა:

ა. იყოს ინტეგრირებული ქვეყნის საგანმანათლებლო და პროფესიული განათლების სისტემასთან, იმგვარად, რომ პატიმართა გათავისუფლების შემდგომ მათ შეძლონ სწავლის ან პროფესიული განათლების გაგრძელება სიძნელეების გარეშე; და

ბ. მიმდინარეობდეს გარე საგანმანათლებლო დაწესებულებების ეგიდით.

აზრის, სინდისის და რელიგიის თავისუფლება

29.1 პატივი უნდა ეცეს პატიმართა აზრის, სინდისის და რელიგიის თავისუფლებას.

29.2 ციხეების რეჟიმი ისე უნდა იყოს ორგანიზებული, რომ შეძლებისდაგვარად საშუალება მისცეს პატიმრებს, თავიანთ რელიგიას და რწმენას მისდიონ, რელიგიის და სარწმუნოების აკრედიტებული წარმომადგენლების მიერ ჩატარებულ ღვთისმსახურებას და შეხვედრებს დაესწრონ, კერძოდ, შეხვდნენ თავიანთი რელიგიის წარმომადგენლებს და საკუთრებაში იქონიონ თავის რელიგიასთან ან მრწამსთან დაკავშირებული ლიტერატურა ან ნიგნები.

29.3 პატიმრებს არ უნდა აიძულებდნენ, მისდიონ რელიგიას ან სარწმუნოებას, დაესწრონ ღვთისმსახურებას ან შეხვედრებს, მიიღონ მონაწილეობა რელიგიურ ცერემონიაში ან შეხვდნენ რომელიმე რელიგიის ან სარწმუნოების წარმომადგენლებს.

ინფორმაცია

30.1 მიღებისას და შემდგომ, საჭიროებისამებრ, პატიმრებს ხშირად უნდა ეცნობოთ წერილობით და ზეპირად, მათთვის გასაგებ ენაზე, თავიანთი უფლებების, მოვალეობებისა და ციხის დისციპლინის მარეგულირებელი წესების შესახებ.

30.2 პატიმრებს უნდა მიეცეთ საშუალება, საკუთრებაში იქონიონ მათთვის მიწოდებული ინფორმაციის წერილობითი ვერსია.

30.3 პატიმრებს უნდა შეატყობინონ მათთან დაკავშირებით მიმდინარე სამართალწარმოებისა თუ საპროცესო მოქმედებების შესახებ, ანდა, მს-

ჯავრდებულების შემთხვევაში – მოსახდელი ვადისა და პირობით ვადამდე ადრე გათავისუფლების შესაძლებლობების შესახებ.

პატიმრის საკუთრება

31.1 პატიმრის საკუთრებაში არსებული ნებისმიერი ნივთი, რომელიც აკრძალულია ციხის შიდა რეგულაციებით (ნორმატიული აქტებით), შენახული უნდა იქნეს პატიმრის დანესებულებაში მიღებისას.

31.2 პატიმარმა, რომლის საკუთრებაში არსებული ნივთები ინახება დანესებულებაში, ხელი უნდა მოახეროს ამ ნივთების ჩამონათვალს.

31.3 ამ საკუთრების კარგ მდგომარეობაში შესანარჩუნებლად უნდა გატარდეს ზომები.

31.4 თუ საჭიროდ იქნა ცნობილი ასეთი საკუთრების განადგურება, ეს უნდა დაფიქსირდეს და პატიმარს ეცნობოს ამის შესახებ.

31.5 პატიმრებს უნდა ჰქონდეთ შესაძლებლობა, შეიძინონ ან სხვაგვარად მიიღონ საქონელი, საკვების და სასმელის ჩათვლით, საკუთარი გამოყენებისთვის, ჰიგიენის, წესრიგისა და უსაფრთხოების საკითხების გათვალისწინებით, იმ ფასებში, რომლებიც ბევრად არ აღემატება თავისუფალ საზოგადოებაში არსებულ ფასებს.

31.6 თუ პატიმარი შემოიტანს მედიკამენტებს, ექიმმა უნდა გადაწყვიტოს, თუ როგორ მოხდეს მათი გამოყენება.

31.7 თუ პატიმრებს უფლება ეძლევათ, საკუთრებაში არსებული ნივთები თან იქონიონ, დანესებულების ხელმძღვანელობამ ზომები უნდა მიიღოს მათ დასაცავად.

პატიმართა გადაყვანა

32.1 პატიმრების გადაყვანისას ციხეში და ციხიდან, ან სხვა ადგილას, როგორცაა სასამართლო ან საავადმყოფო, ისინი რაც შეიძლება ნაკლებად უნდა ეჩვენონ საზოგადოებას. მათი ანონიმურობის დასაცავად სათანადო საშუალებები უნდა იქნეს უზრუნველყოფილი.

32.2 პატიმართა ტრანსპორტირება საბადრაგო მანქანით, რომელსაც არ აქვს

ადეკვატური ვენტილაცია ან განათება, ან რომელიც მათ ზედმეტ ფიზიკურ დისკომფორტს ან უხერხულობას უქმნის, უნდა იქნეს აკრძალული.

32.3 პატიმართა ბადრაგირება უნდა განხორციელდეს საჯარო ხელისუფლების ხარჯებით და მითითებებით.

პატიმართა გათავისუფლება

33.1 ყველა პატიმარი დაუყოვნებლივ უნდა გათავისუფლდეს პატიმრობის შესახებ სასამართლო ბრძანების ვადის გასვლის შემდგომ, ან როცა სასამართლო ან სხვა ორგანო მათი გათავისუფლების შესახებ აქტს გამოსცემს.

33.2 გათავისუფლების თარიღი და დრო უნდა დაფიქსირდეს.

33.3 ყველა პატიმარს უნდა გაენიოს შეღავათი მათი მომზადებისას გათავისუფლების შემდგომ თავისუფალ საზოგადოებაში დასაბრუნებლად.

33.4 გათავისუფლებისას ყველა ნივთი და ფული, რომელიც პატიმარს ეკუთვნის და რომელიც ჩამოერთვა შესანახად, უნდა დაუბრუნდეს, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა ფულის გამოტანა ხორციელდებოდა ნებართვით ან ის გაიგზავნა დანებსულებიდან, ან საჭიროდ იქნა მიჩნეული ზოგიერთი ნივთის განადგურება, ჰიგიენური მოსაზრებებიდან გამომდინარე.

33.5 პატიმარი, მისი კუთვნილი ნივთების დაბრუნებისას, ხელს აწერს ქვითარს.

33.6 როდესაც გათავისუფლება წინასწარ ორგანიზებულია, პატიმარს უნდა შესთავაზონ სამედიცინო შემოწმება 42-ე წესის მიხედვით, გათავისუფლებამდე რაც შეიძლება ახლო ხანებში.

33.7 უნდა განხორციელდეს ზომები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ გათავისუფლებისას პატიმრებს საჭიროებისამებრ ჰქონდეთ სათანადო დოკუმენტები და პირადობის დამადასტურებელი საბუთები, ასევე, მათ დახმარება უნდა გაენიოთ შესაბამისი ბინისა და სამსახურის მოძებნაში.

33.8 უნდა გატარდეს სათანადო ზომები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ გათავისუფლებისას პატიმრებს გააჩნდეთ არსებობის საშუალება, კლიმატისა და სეზონის შესაბამისი ტანსაცმელი, ასევე, დანიშნულების ადგილამდე მისაღწევი სახსრები.

ქალები

34.1 გარდა სპეციფიკური დებულებებისა, რომლებიც მოცემულია ამ ნე-სებში და ეხება ქალ პატიმრებს, სასჯელაღსრულების დანესებულების ხელმძღვანელობა, ქალთა პატიმრობის რაიმე ასპექტთან მიმართებით მნიშვნელოვანი გადამწყვეტილებების მიღებისას, ასევე განსაკუთრებულ ყურადღებას უნდა აქცევდეს ქალთა საჭიროებებს, როგორცაა მათი ფიზიკური, პროფესიული, სოციალური და ფსიქოლოგიური საჭიროებები.

34.2 განსაკუთრებული ღონისძიებები უნდა გატარდეს იმ ქალ პატიმართა სპეციალური სამსახურების უზრუნველყოფისათვის, რომელთაც აქვთ 25.4 ნესში მოცემული საჭიროებები.

34.3 პატიმარ ქალებს უნდა მიეცეთ საშუალება, იმშობიარონ ციხის გა-რეთ, მაგრამ, თუ ბავშვის დაბადება ხდება ციხეში, ხელმძღვანელობამ საჭირო დახმარება და ბაზა უნდა უზრუნველყოს.

პატიმარი არასრულწლოვნები

35.1 როცა, გამონაკლის შემთხვევებში, 18 წლამდე ასაკის არასრულწ-ლოვნები მოთავსებული არიან მოზრდილებისთვის განკუთვნილ ციხე-ში, ხელმძღვანელობამ უნდა უზრუნველყოს, რომ ყველა პატიმრისათვის განუელი მომსახურებების გარდა, არასრულწლოვან პატიმრებს აგრეთვე გაენიოთ სოციალური, ფსიქოლოგიური და საგანმანათლებლო მომსახ-ურება, რელიგიური მზრუნველობა და გაჯანსაღების ღონისძიებები, ან საზოგადოებაში ბავშვთათვის არსებულ მსგავსი პროგრამების ეკვივა-ლენტური ღონისძიებები.

35.2 ყოველ არასრულწლოვან პატიმარს, რომელიც ექვემდებარება სავალდებულო განათლებას, ხელი უნდა მიუწვდებოდეს ასეთ განათლე-ბაზე.

35.3 დამატებითი დახმარება უნდა გაენიოთ ბავშვებს, რომელთა გათავი-სუფლება ხდება ციხიდან.

35.4 თუ არასრულწლოვნები მოთავსებული არიან ციხეში, ისინი უნდა იმყოფებოდნენ ცალკე განყოფილებაში, რომელიც გამოყოფილია მოზრ-დილი პატიმრებისათვის განკუთვნილი ნაწილისაგან, გარდა იმ შემთხვე-ვისა, თუ მიჩნეულ იქნება, რომ ეს ბავშვის ინტერესებს ეწინააღმდეგება.

ჩვილი ბავშვები

36.1 ჩვილი ბავშვები შეიძლება დატოვებულ იქნენ მშობლებთან ციხეში მხოლოდ მაშინ, თუ ეს ბავშვის აუცილებელ ინტერესებში შედის. მათ არ უნდა მოეპყრონ როგორც პატიმრებს.

36.2 როდესაც ჩვილებს უფლება აქვთ, ციხეში მშობლებთან ერთად იმყოფებოდნენ, განსაკუთრებულად უნდა იქნეს უზრუნველყოფილი მათთვის ბაგის არსებობა. ბაგა დაკომპლექტებული უნდა იყოს კვალიფიციური მომვლელებით, სადაც ჩვილ ბავშვთა მოთავსება მოხდება იმ შემთხვევაში, როდესაც მშობელი მონანილეობს ღონისძიებებში, რომლებზეც ბავშვთა დასწრება არ არის შესაძლებელი.

36.3 სპეციალური სადგომი უნდა იყოს გამოყოფილი ჩვილების კეთილდღეობის უზრუნველსაყოფად.

უცხოელი მოქალაქეები

37.1 უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრებს დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოთ, რომ აქვთ უფლება, მოითხოვონ კონტაქტი და სათანადო საშუალებები თავიანთი სახელმწიფოს დიპლომატიურ ან საკონსულო წარმომადგენლებთან.

37.2 პატიმრები, რომლებიც არიან იმ ქვეყნის მოქალაქეები, რომელსაც არ გააჩნია აღნიშნულ სახელმწიფოში დიპლომატიური ან საკონსულო წარმომადგენლობა, არიან დევნილები ან მოქალაქეობის არმქონე პირები, უნდა იქნენ უზრუნველყოფილი მსგავსი საკომუნიკაციო საშუალებით იმ სახელმწიფოს დიპლომატიურ წარმომადგენლობასთან დასაკავშირებლად, რომელიც იცავს მათ ინტერესებს, ეროვნულ ან საერთაშორისო ხელმძღვანელობასთან, რომლის ამოცანაა ასეთი კატეგორიის პირების ინტერესების დაცვა.

37.3 ციხეში მყოფი უცხოელი მოქალაქეების ინტერესებიდან გამომდინარე, რომელთაც შეიძლება გააჩნდეთ განსაკუთრებული საჭიროებები, ციხის ადმინისტრაციამ სათანადოდ უნდა ითანამშრომლოს ამ პატიმართა დიპლომატიურ ან საკონსულო წარმომადგენლებთან.

37.4 იურიდიულ დახმარებასთან დაკავშირებით კონკრეტული ინფორმაცია უნდა მიენოდოს პატიმრებს, რომლებიც უცხო ქვეყნის მოქალაქეები არიან.

37.5 პატიმრებს, რომლებიც უცხო ქვეყნის მოქალაქეები არიან, უნდა ეცნობოთ იმის შესახებ, რომ მათ აქვთ თავიანთი სასჯელის სხვა ქვეყანაში აღსრულების მოთხოვნის შესაძლებლობა.

ეთნიკური ან ენობრივი უმცირესობები

38.1 ეთნიკური ან ენობრივი უმცირესობების წარმომადგენლების საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად სპეციალური ღონისძიებები უნდა გატარდეს.

38.2 სხვადასხვა ჯგუფების კულტურული პრაქტიკა შეძლებისდაგვარად უნდა გაგრძელდეს ციხეში.

38.3 ენასთან დაკავშირებული საჭიროებების დაკმაყოფილება უნდა მოხდეს კომპეტენტური თარჯიმნების მეშვეობით და კონკრეტულ ციხეში გამოყენებული სხვადასხვა ენაზე შესრულებული წერილობითი ინფორმაციის მიწოდებით.

ნაწილი III

ჯანმრთელობა

ჯანდაცვა

39. ციხის ხელმძღვანელობამ უნდა დაიცვას მისი მზრუნველობის ქვეშ მყოფი პატიმრების ჯანმრთელობა.

ციხეში ჯანდაცვის ორგანიზაცია

40.1 ციხეში სამედიცინო სამსახური უნდა იყოს ორგანიზებული სახელმწიფოსა ან საზოგადოების ზოგადი ჯანდაცვის ადმინისტრაციასთან ახლო თანამშრომლობით.

40.2 ციხეებში ჯანდაცვის პოლიტიკა უნდა იყოს ინტეგრირებული და ეთავსებოდეს ეროვნული ჯანდაცვის პოლიტიკას.

40.3 პატიმრებს ხელი უნდა მიუწვდებოდეთ ქვეყანაში არსებულ ჯანდაცვის სამსახურზე, მათი სამართლებრივი მდგომარეობის საფუძველზე, დისკრიმინაციის გარეშე.

40.4 ციხეში სამედიცინო სამსახურები უნდა ცდილობდნენ, გამოიკვლიონ და უმკურნალონ ფიზიკურ და ფსიქიკურ დაავადებებს ან დეფექტებს, რომელიც პატიმრებს აწუხებს.

40.5 პატიმრებს უნდა გაენიოთ ყველა საჭირო სამედიცინო, ქირურგიული და ფსიქიატრიული მომსახურება, მათ შორის ისეთიც, რომელიც საზოგადოებრივი ჯანდაცვის ფარგლებში ტარდება.

სამედიცინო და ჯანდაცვის პერსონალი

41.1 ყოველი ციხე უნდა სარგებლობდეს მინიმუმ ერთი კვალიფიციური თერაპევტის მომსახურებით.

41.2 ღონისძიებები უნდა გატარდეს იმის უზრუნველსაყოფად, რომ კვალიფიციური მედიცინის მუშაკი მუდმივად იყოს დაუყოვნებლივ ხელმისაწვდომი გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევებში.

41.3 თუ პატიმრებს არ ჰყავთ სრულ განაკვეთზე მომუშავე ექიმი, რეგულარულად უნდა დადიოდეს ნახევარ განაკვეთზე მომუშავე მედიცინის მუშაკი.

41.4 ყოველ ციხეს უნდა ჰყავდეს ჯანდაცვის სფეროში სათანადოდ მომზადებული სამედიცინო პერსონალი.

41.5 ყოველი პატიმრისთვის ხელმისაწვდომი უნდა იყოს კვალიფიციური სტომატოლოგისა და ოკულისტის დახმარება.

ექიმის მოვალეობები

42.1 მედიცინის მუშაკი ან კვალიფიციური მედდა, რომელიც ანგარიშვალდებულია ექიმის წინაშე, უნდა ნახულობდეს პატიმრებს მათი მიღებიდან შეძლებისდაგვარად მალე და ჩაუტაროს მათ სამედიცინო გამოკვლევა, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა ეს აშკარად არ წარმოადგენს აუცილებლობას.

42.2 მედიცინის მუშაკი ან კვალიფიციური მედდა, რომელიც ანგარიშვალდებულია ექიმის წინაშე, უნდა სინჯავდეს პატიმრებს თხოვნისამებრ გათავისუფლებისას, სხვა შემთხვევებში კი — საჭიროებისამებრ.

42.3 პატიმრის გასინჯვისას, მედიცინის მუშაკი ან კვალიფიციური მედდა განსაკუთრებული გულისხმიერებით უნდა მოეპყროს შემდეგ საკითხებს:

- ა. სამედიცინო საიდუმლოების ნორმალური წესების დაცვა;
- ბ. ფიზიკური ან ფსიქიატრიული დაავადების დიაგნოზირება და მის სამკურნალოდ საჭირო ზომების მიღება, ასევე, მიმდინარე სამედიცინო მკურნალობის გაგრძელება;
- გ. პაციმართა მიმართ ძალადობრივი მოპყრობის ნებისმიერი ნიშნის ან გამოვლინების დაფიქსირება და შესაბამისი ხელმძღვანელობისთვის შეტყობინება;
- დ. ნარკოტიკების, მედიკამენტებისა და ალკოჰოლის გამოყენების შედეგად გამოვლენილი აბსტინენციის სიმპტომების მკურნალობა;
- ე. თავისუფლების აღკვეთის ფაქტით გამონვეული ნებისმიერი ფსიქოლოგიური ან სხვა სტრესული ნიშნების გამოვლენა;
- ვ. იმ პაციმრების იზოლირება, რომელთაც სავარაუდოდ აქვთ ინფექციური ან გადამდები დაავადებები ინფექციის პერიოდის განმავლობაში და მათთვის სათანადო მკურნალობის უზრუნველყოფა;
- ზ. იმის უზრუნველყოფა, რომ აივ ინფექციით დაავადებული პაციმრების იზოლირება არ მოხდეს მხოლოდ ამ ნიშნით;
- თ. იმ ფიზიკური და ფსიქიკური დეფექტების შენიშვნა, რომლებმაც შეიძლება შეაფერხონ გათავისუფლების შემდგომი ადაპტაციის პროცესი.
- ი. ყოველი პაციმრის მდგომარეობის მუშაობისა და ვარჯიშისათვის შესაბამისობის დადგენა;
- კ. საზოგადოებრივ ორგანიზაციებთან შეთანხმებების მიღწევა ნებისმიერი აუცილებელი სამედიცინო და ფსიქიატრიული მკურნალობის გაგრძელების შესახებ გათავისუფლების შემდგომ, თუ პაციმრები თანხმობას განაცხადებენ ასეთ შეთანხმებაზე.

43.1 სამედიცინო მუშაკი უნდა ზრუნავდეს პაციმართა ფიზიკურ და ფსიქიკურ ჯანმრთელობაზე და საზოგადოებრივი ჯანდაცვის სისტემაში მიღებული სტანდარტებისა და პირობების შესაბამისი სიხშირით უნდა ნახულობდეს ავადმყოფ პაციმრებს, რომლებიც უჩივიან რაიმე დაავადებას ან დაზიანებას და ნებისმიერ პაციმარს, ვის მიმართაც განსაკუთრებული ყურადღების მიქცევაა საჭირო.

43.2 მედიცინის მუშაკი ან კვალიფიციური მედდა განსაკუთრებულ ყურადღებას უნდა აქცევდეს იმ პაციმართა ჯანმრთელობას, რომლებიც სამართლო პაციმრობაში იმყოფებიან. ასეთ პაციმრებს ყოველდღე უნდა ნახულობდეს, უწევდეს მათ გადაუდებელ სამედიცინო დახმარებას და მკურნალობას მათივე ან ციხის თანამშრომელთა თხოვნით.

43.3 ექიმმა უნდა აცნობოს ციხის დირექტორს, თუკი მიიჩნევს, რომ პაციმრის ფიზიკური ან ფსიქიკური ჯანმრთელობა სერიოზულ რისკს ექვემდებარება პაციმრობის გაგრძელების ან მისი რომელიმე პირობის გამო, სამართლო პაციმრობის ჩათვლით.

44. ექიმი ან სხვა კომპეტენტური პირი რეგულარულად უნდა ამოწმებდეს, აგროვებდეს ინფორმაციას სხვა სათანადო წყაროებიდან და რეკომენდაციას უწევდეს დირექტორს შემდეგზე:

- ა. საკვების და წყლის რაოდენობა, ხარისხი, მომზადება და მიწოდება;
- ბ. დაწესებულების და პაციმრების ჰიგიენა და სისუფთავე;
- გ. სასჯელალსრულების დაწესებულების სანიტარიული მდგომარეობა, გათბობა, განათება და ვენტილაცია;
- დ. პაციმართა ტანსაცმლისა და ქვეშაგების სისუფთავე და გამოსადეგობა.

45.1 დირექტორმა უნდა განიხილოს ანგარიშები და რჩევა, რომელსაც მას წარუდგენს ექიმი და სხვა კომპეტენტური პირი, 43-ე და 44-ე წესების შესაბამისად, განეული რეკომენდაციების თანახმად, მიიღოს გადაუდებელი ზომები მათ განსახორციელებლად.

45.2 თუ სამედიცინო მუშაკის რეკომენდაციები არ შედის დირექტორის კომპეტენციაში, ან თუ დირექტორი მათ არ ეთანხმება, მან დაუყოვნებლივ უნდა გადასცეს აღნიშნული რჩევები და პირადი ანგარიში ზემდგომ ორგანოს.

ჯანდაცვის უზრუნველყოფა

46.1 ავადმყოფი პაციმრები, რომლებიც საჭიროებენ სპეციალისტის მკურნალობას, გადაყვანილ უნდა იქნენ სპეციალიზებულ დაწესებულებებში ან სამოქალაქო საავადმყოფოში, თუკი ასეთი მკურნალობის შესაძლებლობა არ არსებობს ციხეში.

46.2 თუ სასჯელალსრულების სამსახურს გააჩნია საკუთარი სტაციონარი, ის სათანადოდ უნდა იყოს დაკომპლექტებული და აღჭურვილი პატიმართათვის შესაბამისი მზრუნველობისა და მკურნალობის გასანევად.

ფსიქიკური ჯანმრთელობა

47.1 სამედიცინო კონტროლს დაქვემდებარებული სპეციალიზებული სასჯელალსრულების დანესებულებები ან განყოფილებები ხელმისაწვდომი უნდა იყოს ფსიქიკური დაავადების ან გადახრების მქონე იმ პატიმართა გამოსაკვლევად და სამკურნალოდ, რომლებიც მე-12 წესის დებულებებს არ ექვემდებარებიან.

47.2 ციხის სამედიცინო სამსახურმა უნდა უზრუნველყოს ფსიქიატრიული მკურნალობა ასეთი საჭიროების მქონე ყველა პატიმრისთვის და განსაკუთრებული ყურადღება მიაქციოს თვითმკვლელობების (სუიციდი) თავიდან აცილებას.

სხვა საკითხები

48.1 პატიმრები არ უნდა გახდნენ ექსპერიმენტის ობიექტი მათივე თანხმობის გარეშე.

48.2 პატიმრებზე ექსპერიმენტები, რომლებიც იწვევს ფიზიკურ დაზიანებას, ფსიქიკურ აშლილობას ან ჯანმრთელობის სხვაგვარ დაზიანებას, უნდა აიკრძალოს.

ნაწილი IV

წესრიგი

ზოგადად წესრიგის საკითხების შესახებ

49. ციხეში წესრიგის შენარჩუნება უნდა მოხდეს უსაფრთხოების, უშიშროების და დისციპლინის მოთხოვნების გათვალისწინებით, ამავე დროს, პატიმართათვის ისეთი საცხოვრებელი პირობების უზრუნველყოფა უნდა ხდებოდეს, რომლებიც ადამიანის ღირსებას პატივს სცემს, სთავაზობს მათ, 25-ე წესის შესაბამისად, ღონისძიებებით დატვირთულ პროგრამას.

50. წესრიგის, უსაფრთხოებისა და უშიშროების საჭიროებების გათვალ-

ისწინებით, პატიმრებს უნდა მიეცეთ საშუალება, განიხილონ საკითხები, რომლებიც შეეხება პატიმრობის ზოგად პირობებს. პატიმრებს ხელი უნდა შეენწყოთ ხელმძღვანელობასთან ამ საკითხების განხილვაში.

უშიშროება

51.1 ინდივიდუალური პატიმრების მიმართ გამოყენებული უშიშროების ზომები უნდა იყოს მინიმალური, რაც კი საჭიროა მათი უსაფრთხო პატიმრობისათვის.

51.2 უშიშროება, რომელიც დაცულია ფიზიკური ბარიერებით და სხვა ტექნიკური საშუალებებით, განმტკიცებული უნდა იყოს დინამიური უსაფრთხოების მეშვეობით, რომელსაც უზრუნველყოფს პერსონალი, რომლებიც კარგად იცნობენ მათი კონტროლის ქვეშ მყოფ პატიმრებს.

51.3 მიღებიდან შეძლებისდაგვარად მალე უნდა მოხდეს პატიმართა შეფასება, რათა განისაზღვროს რისკები:

ა. რამდენად სახიფათოა შეიძლება იყვნენ ისინი საზოგადოებისათვის, გაქცევის შემთხვევაში;

ბ. რამდენად შეეცდებიან ისინი გაქცევას დამოუკიდებლად ან გარეშეთა დახმარებით.

51.4 ამის შედეგად, ყოველი პატიმარი უნდა იმყოფებოდეს იმგვარი უშიშროების პირობებში, რომელიც შეესაბამება სათანადო რისკის დონეს.

51.5 საჭირო უშიშროების დონე უნდა გადაისინჯოს რეგულარული ინტერვალებით, პირის პატიმრობის მთელი ვადის განმავლობაში.

უსაფრთხოება

52.1 მიღებიდან შეძლებისდაგვარად მალე, უნდა მოხდეს პატიმრების შეფასება, რათა განისაზღვროს, უქმნიან თუ არა საფრთხეს სხვა პატიმრების, ასევე ციხის პერსონალის, ამ დანესებულებაში მომუშავე ან ვიზიტად მყოფი პირების უსაფრთხოებას, ან რამდენადაა მოსალოდნელი, მიმართონ თვითდაზიანებას.

52.2 უნდა არსებობდეს და მოქმედებდეს პროცედურები, რომლებიც უზრუნველყოფს პატიმართა, ციხის პერსონალის და ყველა ვიზიტორის უსაფრთხოებას და მინიმუმამდე შეამციროს ძალადობის რისკი ან უსაფრთხოების ხელმყოფი სხვა ინციდენტები.

52.3 ყოველნაირი ძალისხმევა უნდა გატარდეს, რათა ყველა პატიმარს საშუალება მიეცეს, უსაფრთხოდ სრული მონაწილეობა მიიღოს ყოველდღიურ ღონისძიებებში.

52.4 პატიმრებს უნდა ჰქონდეთ შესაძლებლობა, დაუკავშირდნენ ციხის თანამშრომლებს დღე-ღამის ნებისმიერ დროს;

52.5 ციხეების უსაფრთხოება უნდა რეგულირდებოდეს ეროვნული კანონმდებლობით.

უსაფრთხოების გაძლიერებული ღონისძიებები

53.1 უსაფრთხოების გაძლიერებული ღონისძიებები შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მხოლოდ განსაკუთრებულ შემთხვევებში.

53.2 დაწესებულებაში უნდა არსებობდეს პროცედურები, რომლებიც დაცული უნდა იქნეს ნებისმიერი პატიმრის მიმართ უსაფრთხოების გაძლიერებული ღონისძიებების გამოყენების შემთხვევაში.

53.3 უსაფრთხოების გაძლიერებული ღონისძიების ხასიათი, ხანგრძლივობა და საფუძველი, რომლის გამოც შეიძლება გამოყენებული იყოს სპეციალური ზომები, განისაზღვრება ეროვნული კანონმდებლობით.

53.4 უსაფრთხოების გაძლიერებული ღონისძიებების გამოყენება თითოეულ შემთხვევაში უნდა იყოს ნებადართული შესაბამისი თანამდებობის პირის მიერ დროის განსაზღვრული პერიოდისათვის.

53.5 ნებისმიერი გადაწყვეტილება 53.4 წესში აღნიშნული დროის გაგრძელების შესახებ დადასტურებული უნდა იყოს შესაბამისი კომპეტენტური თანამდებობის პირის მიერ.

53.6 უსაფრთხოების გაძლიერებული ღონისძიებები პატიმრების მიმართ გამოყენებული უნდა იყოს ინდივიდუალურად და არა ჯგუფურად.

53.7 ნებისმიერი პატიმარი, რომლის მიმართაც გამოყენებულ იქნა ასეთი სახის ღონისძიება, უნდა სარგებლობდეს საჩივრის უფლებით, რომელიც მოცემულია 70-ე წესში.

ჩხრეკა და კონტროლი

54.1 ეროვნული კანონმდებლობა დეტალურად უნდა განსაზღვრავდეს

პროცედურებს, რომელიც უნდა გამოიყენონ დანესებულების თანამშრომლებმა შემდეგ ადგილებში ჩხრეკის ჩატარების დროს:

- ა. პატიმრის საცხოვრებელი ყველა ადგილი, სამუშაო და შეხვედრის ადგილები;
- ბ. პატიმრების სხეული;
- გ. მსჯავრდებულის ახლობლები და მათი საკუთრება;
- დ. დანესებულების თანამშრომლები.

54.2 სიტუაცია, რომელშიც ასეთი ჩხრეკის ჩატარება აუცილებელია, აგრეთვე, ასეთი ღონისძიების ხასიათი უნდა განისაზღვროს ეროვნული კანონმდებლობით.

54.3 დანესებულების თანამშრომლებმა უნდა აითვისონ ჩხრეკის ჩატარების ის სპეციფიკა, რომელიც უზრუნველყოფს გაქცევის ნებისმიერი მცდელობის პრევენციას ან კონტრაბანდის დამალვას. იმავდროულად, დაცული უნდა იყოს იმ ადამიანების ღირსების პატივისცემა, რომლებსაც ჩხრეკა უტარდებათ.

54.4 პირები, რომელთაც ჩხრეკა უტარდებათ, არ შეიძლება მოცემულ პროცესში იყვნენ შეურაცხყოფილნი.

54.5 პირებს შეიძლება ჩხრეკა ჩაუტარდეთ მხოლოდ დანესებულების იმავე სქესის თანამშრომლის მიერ.

54.6 არ შეიძლება პატიმრების შიდა სხეულის ჩხრეკა ჩატარებული იყოს დანესებულების თანამშრომლის მიერ.

54.7 სხეულის ჩხრეკა შეიძლება ჩატარდეს მხოლოდ პრაქტიკოსი ექიმის მიერ.

54.8 პატიმრები უნდა ესწრებოდნენ მათი პირადი ნივთების ჩხრეკის პროცესს, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც დანესებულების ადმინისტრაცია კრძალავს ამას საგამოძიებო ტექნიკის მიზეზებით ან პოტენციური საფრთხის არსებობის გამო.

54.9 უსაფრთხოებისა და უშიშროების დაცვის ვალდებულება არ შეიძლება არღვევდეს ვიზიტორების პირად ხელშეუხებლობას.

54.10 პროფესიული ვიზიტების კონტროლთან დაკავშირებით გად-
ანყვეტილება — როგორცაა დამცველი, სოციალური მუშაკი, ექიმი და
ა.შ. — მიღებული უნდა იქნეს მათ პროფესიულ ორგანიზაციებთან კონ-
სულტაციის შემდეგ, რათა დაბალანსებული იყოს უსაფრთხოება და უშიშ-
როება კონფიდენციალურ პროფესიულ ხელმისაწვდომობასთან.

სისხლის სამართლის დანაშაულები

55. ციხეში ჩადენილი დანაშაული გამოძიებული უნდა იქნეს იგივე პროცე-
დურებით, როგორც ეს იქნებოდა ჩვეულებრივ საზოგადოებაში ჩადენილი
დანაშაულისას. გამოძიების პროცედურები უნდა ჩატარდეს ეროვნული
კანონმდებლობის შესაბამისად.

დისციპლინა და დასჯა

56.1 დისციპლინური სასჯელი გამოყენებულ უნდა იყოს, როგორც
უკიდურესი საშუალება.

56.2 ციხის ადმინისტრაციამ უნდა გამოიყენოს მედიაციის ყველა შესა-
ძლებლობა, რათა გადაჭრას კამათი პატიმრებთან და პატიმრებს შორის.

57.1 მხოლოდ ქმედება, რომელიც საფრთხეს უქმნის წესრიგს, უსაფრთხ-
ოებას და უშიშროებას, შეიძლება ჩაითვალოს როგორც დისციპლინური
გადაცდომა.

57.2 ეროვნული კანონმდებლობა უნდა განსაზღვრავდეს, რომ:

ა. პატიმარი დაუყოვნებლივ იყოს ინფორმირებული იმ ენაზე რომელიც
გასაგებია მისთვის და დეტალურად ჰქონდეს მიწოდებული ინფორმაცია
იმ დანაშაულის შესახებ, რომელშიც ბრალი ედება;

ბ. პატიმარს გააჩნდეს ადეკვატური დრო და შესაძლებლობა, რათა
მოემზადოს დასაცავად;

გ. პატიმარი იყოს უფლებამოსილი, დაიცვას თავი თვითონ ან ადვოკატის
მეშვეობით, როდესაც სამართლიანობის ინტერესები ამას მოითხოვს;

დ. პატიმარი იყოს უფლებამოსილი, მოითხოვოს დამსწრეთა ყოფნა სა-
სამართლო მოსმენებზე და მოითხოვოს მათი დაკითხვა;

ე. პატიმარს გააჩნდეს თავისუფალი ხელმისაწვდომობა თარჯიმანზე, თუ

მას არ შეუძლია გაიგოს ან ისაუბროს იმ ენაზე, რომელიც გამოიყენება სასამართლო მოსმენისას.

60.1 ნებისმიერი სასჯელი, რომელიც შეფარდებული აქვს მსჯავრდებულს სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენის შემდეგ, შესაბამისობაში უნდა იყოს ეროვნულ კანონმდებლობასთან.

60.2 ნებისმიერი სასჯელის სიმკაცრე უნდა იყოს ჩადენილი დანაშაულის პროპორციული.

60.3 დასჯის თვალსაზრისით აკრძალულია: კოლექტიური და სხეულე-ბრივი სასჯელი, დასჯა, რომელიც ითვალისწინებს ბნელ საკანში პირის მოთავსებას, სხვა არაადამიანური და დამამცირებელი მოპყრობა დასჯის თვალსაზრისით.

60.4 სასჯელი არ შეიძლება მოიცავდეს ოჯახთან კონტაქტის სრულად აკრძალვას.

60.5 სასჯელის სახით კარცერში მოთავსება პატიმარს შეიძლება შეეფარდოს მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებში და მხოლოდ დროის განსაზღვრული პერიოდისათვის, რომელიც უნდა იყოს რაც შეიძლება ხანმოკლე.

60.6 დაუშვებელია უშიშროების ღონისძიების გამოყენება სასჯელის სახით.

61.1 პატიმარს, რომელსაც შეფარდებული აქვს დისციპლინური სასჯელი, უნდა გააჩნდეს შესაძლებლობა, მიმართოს კომპეტენტურ და დამოუკიდებელ უმაღლეს ორგანოს.

61.2 ციხეში მყოფი პატიმარი არ შეიძლება იყოს დაწესებულების თანამშრომელი, ან გააჩნდეს დაწესებულების ადმინისტრაციის მიერ მიცემული სპეციალური უფლებამოსილება, რაიმე დისციპლინური დამსახურების საფუძველზე.

ორმაგი საშიშროება/საფრთხე

პატიმარი არ შეიძლება დაისაჯოს ორჯერ ერთსა და იმავე ქმედებისათვის.

ძალის გამოყენება

64.1 ციხის ადმინისტრაციამ არ შეიძლება გამოიყენოს ძალა პატიმრების

წინააღმდეგ, გარდა თავდაცვის ან გაქცევის მცდელობის შემთხვევებისა, აგრეთვე, აქტიური ან პასიური ფიზიკური წინააღმდეგობისას, კანონის ფარგლებში და ყოველთვის როგორც უკანასკნელი ღონისძიება.

64.2 გამოყენებული ძალის ხარისხი უნდა იყოს საჭიროების მინიმუმი და გამოყენებულ იქნეს დროის ძალზედ მცირე პერიოდში.

65. უნდა არსებობდეს დეტალური პროცედურები ძალის გამოყენების შესახებ, შემდეგი პირობების ჩათვლით:

ა. სხვადასხვა ძალა, რომელიც შეიძლება გამოყენებულ იქნეს;

ბ. გარემოებები, რომელშიც შეიძლება გამოყენებულ იქნეს კონკრეტული სახეობის ძალა;

გ. ციხის თანამშრომლები, რომლებიც უფლებამოსილი არიან გამოიყენონ სხვადასხვა სახის ძალა;

დ. რომელი ღონის თანამდებობის პირი გასცემს ნებართვას ძალის გამოყენების წინ ძალის გამოყენებაზე; და

ე. ანგარიში ძალის გამოყენების შესახებ უნდა შედგეს მისი დასრულებითანავე.

66. ციხის თანამშრომლები, რომლებიც უშუალოდ პატიმრებთან მუშაობენ, უნდა გადიოდნენ სპეციალურ წვრთნას იმ ტექნიკურ საჭიროებებში, რომელიც უზრუნველყოფს ძალის შემდგომ გამოყენებას გარკვეული შეზღუდვების მიზნით, იმ პატიმრების მიმართ, რომლებიც არიან აგრესიულიები.

67.1 სხვა სამართალდამცავი სახელმწიფო ორგანოს წარმომადგენელი შეიძლება ჩაერიოს ციხის შიგნით პატიმრებთან ურთიერთობაში მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებში.

67.2 ასეთი სახის ურთიერთობა უნდა იყოს რეგულირებული ციხის ადმინისტრაციისა და სამართალდამცავი სახელმწიფო ორგანოს შორის დადებული შეთანხმებით, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ასეთი ურთიერთობა უკვე აღარ რეგულირდება ეროვნული კანონმდებლობით.

67.3 ასეთი შეთანხმება უნდა მოიცავდეს:

ა. იმ გარემოებებს, რომლის არსებობის შემთხვევაშიც, შეიძლება სამართალდამცავი სახელმწიფო ორგანოს წარმომადგენლები შევიდნენ ციხეში კონკრეტული კონფლიქტის გადასაწყვეტად;

ბ. უფლებამოსილების ხარისხს, რომელიც უნდა გააჩნდეთ ასეთი სამართალდამცავი სახელმწიფო ორგანოს წარმომადგენლებს მათი ციხეში ყოფნისას;

გ. სხვადასხვა სახის ძალას, რომელიც შეიძლება გამოიყენოს ასეთი ორგანოს წარმომადგენელმა;

დ. ის გარემოებები, რომლის არსებობისასაც შეიძლება გამოყენებულ იქნეს კონკრეტული სახის ძალა;

ე. თანამდებობის პირი, რომელიც გასცემს ძალის გამოყენების ნებართვას; და

ვ. ანგარიში ძალის გამოყენების შესახებ უნდა შედგეს ძალის გამოყენების დასრულებისთანავე.

უშიშროების ღონისძიებები

68.1 ჯაჭვებისა და გაზის გამოყენება უნდა აიკრძალოს;

68.2 ხელბორკილების, დამაწყნარებელი პერანგის და შეზღუდვის სხვა საშუალებები არ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს, გარდა შემდეგი შემთხვევებისა:

ა. როდესაც აუცილებელია მისი გამოყენება, როგორც უსაფრთხოების ზომა გაქცევის საწინააღმდეგოდ, პატიმართა სასამართლოსა ან სხვა ადმინისტრაციულ სტრუქტურაში გადაყვანისას, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ციხის ადმინისტრაცია მიიღებს სხვაგვარ გადაწყვეტილებას;

ბ. ციხის დირექტორის ბრძანებით, თუ კონტროლის სხვა ღონისძიებები ვერ უზრუნველყოფს პატიმრის დაცვას თვითდაზიანებისაგან ან პატიმრის მიერ გარშემომყოფთა დაზიანებას, აგრეთვე იმისათვის, რომ აღკვეთილ იქნეს საკუთრების დაზიანება. ასეთ შემთხვევებში, ციხის დირექტორი დაუყოვნებლივ აცნობებს ექიმს და ციხის ადმინისტრაციას.

68.3 უშიშროების ღონისძიებები არ შეიძლება გამოიყენებოდეს იმაზე მეტ

ხანს, ვიდრე ეს აუცილებელია.

68.4 უშიშროების ღონისძიების გამოყენების წესს უნდა განსაზღვრავდეს ეროვნული კანონმდებლობა.

იარაღი

69.1 გადაუდებელი საჭიროების შემთხვევების გარდა, ციხის თანამშრომელმა არ უნდა ატაროს სასიკვდილო იარაღი ციხის შიდა პერიმეტრზე.

69.2 ციხის პერიმეტრზე უნდა აიკრძალოს იარაღის ღიად ტარება, ხელკეტის ჩათვლით, იმ პირების მიერ, რომლებიც კონტაქტში იმყოფებიან პატიმრებთან, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც ეს აუცილებელია უსაფრთხოებისა და უშიშროების მოსაზრებებით კონკრეტული ინციდენტის არსებობისას.

69.3 ციხის თანამშრომლები არ უნდა ატარებდნენ იარაღს, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც მათ გავლილი აქვთ სპეციალური მომზადება.

70.1 პატიმრებს უნდა ჰქონდეთ საკმარისი შესაძლებლობა, ინდივიდუალურად ან ჯგუფურად მიმართონ საჩივრით ან მოთხოვნით ციხის დირექტორს ან სხვა კომპეტენტურ ორგანოს.

70.2 თუ, სავარაუდოდ, ჩანს, რომ მედიაცია ამართლებს, იგი გამოყენებული უნდა იყოს პირველ რიგში.

70.3 თუ მოთხოვნა ან საჩივარი უარყოფილი იქნა, პატიმარს უნდა განემართოს მიზეზები და მიეცეს შესაძლებლობა, მიმართოს საჩივრით დამოუკიდებელ ორგანოს.

70.4 პატიმარი არ შეიძლება დაისაჯოს მოთხოვნით ან საჩივრით მიმართვის გამო.

70.5 შესაბამისმა კომპეტენტურმა ორგანომ უნდა გაითვალისწინოს პატიმრის ახლობელთა საჩივრები, როდესაც მათ აქვთ საფუძველი, იფიქრონ, რომ დაირღვა პატიმრის უფლებები.

70.6 არ შეიძლება პატიმრის ადვოკატმა ან ორგანიზაციამ, რომელიც ზრუნავს პატიმრის კეთილდღეობაზე, შეიტანოს საჩივარი პატიმრის მაგივრად, მისი თანხმობის გარეშე.

70.7 პატიმრებს შეუძლიათ მოითხოვონ სამართლებრივი რჩევა საჩივრებსა და საჩივრებით მიმართვების პროცედურებთან დაკავშირებით, აგრეთვე, სამართლებრივი დახმარება, როდესაც ამას მოითხოვს სამართლიანობა.

ნაწილი V

მენეჯმენტი (ციხის მართვა) და დანესებულების თანამშრომლები

ციხე, როგორც საჯარო სამსახური

71. ციხეებს უნდა გააჩნდეთ დამოუკიდებელი პასუხისმგებლობა და გამოყოფილი იყვნენ საჯარისო, საპოლიციო და სხვა სისხლის სამართლის საგამოძიებო სამსახურებიდან.

72.1 ციხეები უნდა იმართებოდეს შესაბამისი ეთიკური ნორმებით, რომელიც აღიარებს ვალდებულებას, პატიმრებს მოეპყრონ ადამიანურად და პატივი სცენ მის ადამიანურ ღირსებას.

72.2 ციხის თანამშრომლებმა უნდა გამოაცხადონ ციხის სისტემის გარკვეული, ზუსტი მიზანი. მენეჯმენტმა უნდა განსაზღვროს, თუ როგორ შეიძლება იქნეს მიღწეული ეს მიზანი.

72.3 ციხის თანამშრომლების ვალდებულებები გაზრდილია და, შესაბამისად, გათვალისწინებული უნდა იყოს იმის საჭიროება, რომ დაეხმარონ პატიმრებს სასჯელის მოხდის შემდეგ საზოგადოებრივ რეინტეგრაციაში, დახმარებისა და სხვა პოზიტიური პროგრამების საშუალებით.

72.4 ციხის თანამშრომლები უნდა მოქმედებდნენ მაღალი პროფესიონალიზმის სტანდარტებით.

73. ციხის ადმინისტრაციის პრიორიტეტი უნდა იყოს, ზუსტად შეასრულოს ციხის თანამშრომლებთან დაკავშირებული წესები.

74. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა ექცეოდეს ურთიერთობების მართვას ციხის მმართველ და მათთვის დაქვემდებარებულ თანამშრომლებს შორის.

75. ციხის თანამშრომლები ყოველთვის უნდა იქცეოდნენ და ასრულებდნენ საკუთარ ვალდებულებებს ისე, რომ გავლენა მოახდინონ პატიმრებზე და იყვნენ კარგი მაგალითი, აგრეთვე, დაიმსახურონ პატივისცემა.

ციხის თანამშრომელთა შერჩევა

76. ციხის თანამშრომლები უნდა იყვნენ სათანადოდ შერჩეულნი და განვრთნილი, როგორც საწყის ასევე შემდგომ სტადიაზე. თანამშრომლებს უნდა გაჩნდეთ პროფესიონალი მუშაკების შესაბამისი ანაზღაურება და ჰქონდეთ ისეთი სტატუსი, რომელსაც სამოქალაქო საზოგადოება პატივს სცემს.

77. როდესაც ხდება ახალი თანამშრომლების შერჩევა, ციხის ადმინისტრაციამ ყურადღება უნდა გაამახვილოს ინტეგრაციის, ადამიანურობის და პროფესიონალიზმის მხარეებზე, აგრეთვე, პერსონალურ შესაბამისობაზე კომპლექსური სამუშაოსათვის, რომელიც მათ უნდა შეასრულონ შემდგომში.

78. ციხის პროფესიონალი თანამშრომლები, როგორც წესი, უნდა ინიშნებოდნენ მუდმივ საწყისებზე და ჰქონდეთ საჯარო მოსამსახურის სტატუსი, შესაბამისი დაცვის უზრუნველყოფით. აგრეთვე, უნდა იყვნენ აქტიურნი, კარგი ქცევის, კარგი ფიზიკური და გონებრივი ჯანმრთელობის და ადეკვატური განათლების მქონენი.

79.1 ციხის თანამშრომელთა ხელფასები უნდა იყოს ადეკვატური, რათა მიიზიდოს და შეინარჩუნოს შესაბამისი თანამშრომლები.

79.2 არსებული პირობები და სარგებელი უნდა ასახავდეს აღნიშნული სამსახურის, როგორც სამართალდამცავი ორგანოს, ზუსტ ბუნებას.

80. როდესაც საჭიროა ნახევარ განაკვეთზე მომუშავე თანამშრომლები, ეს კრიტერიუმი შესაბამისად უნდა იყოს გამოყენებული.

დანესებულების თანამშრომელთა ტრენინგები

81.1 ციხის შერჩეულმა თანამშრომლებმა სამსახურის დანეყბამდე უნდა გაიარონ სპეციალური მომზადება მათ ზოგად და სპეციფიკურ ვალდებულებებში, აგრეთვე, უნდა მოეთხოვოთ, ჩააბარონ თეორიული და პრაქტიკული გამოცდები.

81.2 მენეჯმენტი ისე უნდა იყოს წარმართული, რომ თანამშრომლებმა შეძლონ საკუთარ პროფესიონალიზმზე ზრუნვა, განიმტკიცონ ცოდნა და პროფესიული დონე სხვადასხვა ტრენინგში მონაწილეობით.

81.3 ციხის თანამშრომლები, რომლებმაც, სავარაუდოდ, უნდა იმუშაონ პატიმართა სპეციფიკურ ჯგუფებთან, როგორებიც არიან უცხოელები, ქალები, არასრულწლოვანი ან გონებრივი შეზღუდულობის მქონე პატიმრები, მომზადებულ უნდა იქნენ იმ სპეციფიკურ საკითხებში, რომელიც გამომდინარეობს მათი სამუშაოს ხასიათიდან.

81.4 ციხის თანამშრომელთა ტრენინგები უნდა მოიცავდეს ინსტრუქციებს ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა საერთაშორისო და რეგიონული სტანდარტების შესახებ, განსაკუთრებით ციხის ევროპულ ნესებს.

ციხის მართვა

82. ციხის თანამშრომლები უნდა შეირჩნენ და დაინიშნონ თანასწორობის პრინციპის დაცვით, მიუხედავად მათი კანის ფერისა, რასისა, სქესისა, ენისა, რელიგიისა, ეროვნული და ეთნიკური წარმომავლობისა, პოლიტიკური და სხვა შეხედულებისა, სოციალური მდგომარეობისა, საკუთრებისა, დაბადებისა და სხვა სტატუსისა.

83. ციხის ადმინისტრაციამ ისე უნდა მართოს ციხე, რომ:

ა. უზრუნველყოფილი იყოს ციხეების მართვა საერთაშორისო და რეგიონულ სტანდარტებთან შესაბამისობაში, და

ბ. უზრუნველყოფილი იყოს კარგი დამოკიდებულება ციხეებს შორის, ასევე, სხვადასხვა დონის თანამშრომელთა შორის შესაბამის ციხეში. აღნიშნული, თავის მხრივ, უნდა უზრუნველყოფდეს ციხეებში პატიმრებზე ზრუნვას და მათ რეინტეგრაციას.

84.1 ყველა ციხეს უნდა ჰყავდეს დირექტორი, რომელსაც ექნება შესაბამისი კვალიფიკაცია, ადმინისტრაციული და ორგანიზაციული თვისებები, შესაბამისი პროფესიული უნარები და გამოცდილება.

84.2 დირექტორი უნდა დაინიშნოს მუდმივ სამუშაო განაკვეთზე და მან უნდა მიუძღვნას საკუთარი სამუშაო საათები ოფიციალურად დაკისრებულ ვალდებულებებს.

84.3 ციხის სისტემის ხელმძღვანელობა უნდა დარწმუნდეს, რომ ყველა ციხეს ჰყავს დირექტორი, რომელიც შესაბამისად მუშაობს, აგრეთვე, დირექტორის მოადგილეები და სხვა ოფიციალური ხელმძღვანელობა.

84.4 თუ დირექტორს აკისრია პასუხისმგებლობა ერთზე მეტ ციხეზე,

უნდა არსებობდნენ ადამიანები, რომელთაც ექნებათ იმავდროულად თითოეულ კონკრეტულ ციხეზე პასუხისმგებლობა.

85. უნდა გატარდეს ზომები ციხის თანამშრომლებში გენდერული ბალანსის მისაღწევად.

86. ციხის მენეჯმენტთან დაკავშირებული ზოგადი საკითხები განხილული უნდა იყოს ციხის თანამშრომლებთან ერთად იმ სპეციფიკურ საქმიანობებზე, რომლებსაც ისინი ასრულებენ.

87.1 ასეთი ტიპის განხილვები უნდა მოეწყოს ისე, რომ პერსონალი წაახალისოს ურთიერთთანამშრომლობაზე, აგრეთვე, სხვა ციხის თანამშრომლებთან, დანესებულებებსა და პატიმრებთან ურთიერთობების გაღრმავებაზე.

87.2 ციხის დირექტორი, ციხის მმართველები და სხვა თანამშრომლები უნდა საუბრობდნენ ციხეში მოთავსებულ პატიმართა უმრავლესობის ენაზე, ან იმ ენაზე, რომელიც მათ ესმით.

88. იმ ქვეყნებში, სადაც არსებობს პირადი/კომერციული ციხეები, ციხის ევროპული წესები უნდა მოქმედებდეს ერთპიროვნულად.

სპეციალიზირებული თანამშრომლები

89.1 რომელ ციხეშიც შესაძლებელია, უნდა არსებობდნენ სხვადასხვა სპეციალიზაციის თანამშრომლები: ფსიქიატრები, ფსიქოლოგები, სოციალური მუშაკები, მასწავლებლები, აგრეთვე, ფიზიკულტურის, სპორტის და სხვა საგანმანათლებლო პროგრამების ინსტრუქტორები.

89.2 რომელ ციხეშიც შესაძლებელია, ნახევარ განაკვეთზე მომუშავე თანამშრომლები წახალისებულ უნდა იქნენ, რათა მათ საკუთარი წვლილი შეიტანონ პატიმართა აქტიურობაში.

საზოგადოებრივი ცნობიერება

90.1 ციხის სისტემის ხელმძღვანელობამ მუდმივად უნდა მიაწოდოს ინფორმაცია საზოგადოებას ციხის სისტემის მიზნებისა და იმ სამუშაოს შესახებ, რომელსაც ციხის თანამშრომლები ასრულებენ. აღნიშნული უნდა განხორციელდეს იმისათვის, რათა ამაღლდეს საზოგადოებრივი ცნობიერება ციხის სისტემასთან მიმართებით და მის როლზე საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

90.2 ციხის სისტემათა ხელმძღვანელობამ უნდა წაახალისოს საზოგადოების წევრები, რათა გამოიჩინონ ენთუზიაზმი და შეასრულონ გარკვეული სამუშაოები ციხეში, სადაც ეს შესაძლებელია.

კვლევა და შეფასება

91. ციხის სისტემათა ხელმძღვანელობამ მხარი უნდა დაუჭიროს ციხეებში კვლევისა და შეფასების პროგრამებს, რომლებიც ხორციელდება ციხის სისტემის გაძლიერების და მისი როლის ამაღლებით მიზნით დემოკრატიულ საზოგადოებაში. აგრეთვე, უნდა გააფართოვოს მისი მანდატი გამოკვლევისა და შეფასების სრულად განხორციელების მიზნით.

ნაწილი VI

ინსპექცია და მონიტორინგი

სახელმწიფო ინსპექცია

92. ციხეები მუდმივად უნდა იყვნენ ინსპექტირებული სახელმწიფო ორგანოს მიერ, რათა შეფასდეს ციხის მართვა და ადმინისტრირება საერთაშორისო სტანდარტებისა და ეროვნული კანონმდებლობის მოთხოვნათა შესაბამისად.

დამოუკიდებელი მონიტორინგი

93.1 თავისუფლების აღკვეთის ადგილებში და პატიმართა მოპყრობაზე უნდა ხორციელდებოდეს მონიტორინგი დამოუკიდებელი ორგანოს ან ორგანოების მიერ, რომლებიც საჯაროდ უნდა აცხადებდნენ აღმოჩენილი გარემოებების შესახებ.

93.2 ასეთი დამოუკიდებელი ორგანო ან ორგანოები უნდა წახალისდნენ და თანამშრომლობდნენ საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, რომლებიც აგრეთვე უფლებამოსილნი არიან, განახორციელონ მონიტორინგის ვიზიტები ციხეებში.

ნაწილი VII

მიუსჯელი პატიმრები (ბრალდებულები)

მიუსჯელი პატიმრების სტატუსი

94.1 ციხის ევროპული წესების მიზნებისათვის, მიუსჯელი პატიმრები არ-

იან ის პირები, რომლებიც იმყოფებიან ციხეში სასამართლოს მიერ საბოლოო განაჩენის გამოტანამდე.

94.2 სახელმწიფოს შეუძლია პატიმრები მიიჩნიოს მიუსჯელად იმ შემთხვევაშიც, თუ მათ მიმართ სააპელაციო/საკასაციო სასამართლოს საბოლოო გადაწყვეტილება არ გამოუტანია.

მიუსჯელი პატიმრებისადმი მიდგომა

95.1 მიუსჯელი პატიმრებისთვის არსებული რეჟიმი არ უნდა გულისხმობდეს იმას, რომ პატიმრები შესაძლოა მომავალში გახდნენ მსჯავრდებულები.

95.2 ციხის წესების ამ ნაწილში მოცემული დებულებები წარმოადგენს დამატებითი უსაფრთხოების გარანტიებს მიუსჯელი პატიმრებისათვის.

95.3 წინასწარი პატიმრობის ციხეების ადმინისტრაციამ უნდა იხელმძღვანელოს ამ წესებით და ნება დართოს პატიმრებს, მონაწილეობა მიიღონ სხვადასხვა აქტივობაში, რომლებიც მოცემულია წინამდებარე წესებში.

განთავსება

96. იმის გათვალისწინებით, თუ როგორ შეიძლება ამის პრაქტიკაში გატარება, მიუსჯელ პატიმარს უნდა მიეცეს შესაძლებლობა, აირჩიოს, სურს თუ არა ოთახში მარტო ცხოვრება, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც შეიძლება უკეთესი იყოს მიუსჯელ პატიმართან ერთად მისი ცხოვრება, ან სასამართლოს მიუსჯელი პატიმრის განთავსებასთან დაკავშირებით მიღებული აქვს სპეციალური გადაწყვეტილება.

ტანსაცმელი

97.1 მიუსჯელი პატიმრები უფლებამოსილნი უნდა იყვნენ, ატარონ საკუთარი ტანსაცმელი, თუ ეს კონკრეტულ ციხეში ყოფნის შესაბამისია.

97.2 იმ მიუსჯელ პატიმრებს, რომელთაც არ გააჩნიათ საკუთარი ტანსაცმელი, უზრუნველყოფილნი უნდა იყვნენ ციხის ადმინისტრაციის მიერ უნიფორმით, რომელიც, თავის მხრივ, უნდა იყოს ისეთივე, როგორსაც ატარებენ მისჯილი პატიმრები ციხეებში.

სამართლებრივი დახმარება

98.1 მიუსჯელი პატიმრები უნდა იყვნენ სრულად ინფორმირებულნი მათი უფლების შესახებ სამართლებრივი რჩევის მიღების თაობაზე.

98.2 ყველა ციხის შენობა უნდა იყოს უზრუნველყოფილი იმისათვის, რომ მიუსჯელ პატიმრებს ჰქონდეთ შესაძლებლობა, მოემზადონ დასაცავად და შეხვდნენ საკუთარ წარმომადგენლებს/იურისტებს.

კონტაქტი გარესამყაროსთან

99. გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც არსებობს სასამართლოს სპეციალური გადაწყვეტილება დროის განსაზღვრულ პერიოდზე და, კონკრეტულ შემთხვევებში, მიუსჯელ პატიმრებზე:

ა. უნდა ჰქონდეთ ვიზიტები და იყვნენ უფლებამოსილნი, იკონტაქტონ საკუთარ ოჯახთან და სხვა პირებთან ისეთივე წესების დაცვით, როგორც მისჯილმა პატიმრებმა;

ბ. უნდა გააჩნდეთ დამატებითი ვიზიტები და ხელმისაწვდომობა სხვა სახის კომუნიკაციაზე; და

გ. უნდა გააჩნდეთ ხელმისაწვდომობა წიგნებზე, გაზეთებსა და სხვა საინფორმაციო საშუალებებზე.

სამუშაო

100.1 მიუსჯელ პატიმრებს უნდა შესთავაზონ სამუშაო, მაგრამ არ შეიძლება მოეთხოვოთ მუშაობა.

100.2 თუ მიუსჯელი პატიმარი გადაწყვეტს, რომ იმუშაოს, ამ წესების 26-ე წესი უპირობოდ გამოიყენება მის მიმართ, რაც მოიცავს მისთვის შესრულებული სამუშაოს ანაზღაურებას.

მისჯილი პატიმრების ხელმისაწვდომობა რეჟიმებზე

101. თუ მიუსჯელი პატიმარი მოითხოვს, რომ ნება დაერთოს, ისარგებლოს იგივე რეჟიმით, რაც დადგენილია მისჯილი პატიმრებისათვის,

ციხის ადმინისტრაციამ, რამდენადაც ეს შესაძლებელია, უნდა დააკმაყოფილოს მოთხოვნა.

ნაწილი VIII

რეჟიმის მიზნები მისჯილი პატიმრებისათვის

102.1 იმ წესების გარდა, რომლებიც ყველა პატიმარზე ვრცელდება, მისჯილი პატიმრებისათვის რეჟიმი ისე უნდა იყოს შემუშავებული, რომ მათ შესაძლებლობა მიეცეთ, პასუხისმგებლობა აიღონ დანაშაულის ჩადენის გარეშე ცხოვრებაზე.

102.2. პატიმრობა თავისთავად არის თავისუფლების აღკვეთა სასჯელის სახით და, აქედან გამომდინარე, რეჟიმი მისჯილი პატიმრებისათვის არ უნდა იყოს დამამძიმებელი გარემოება, გამონვეული პატიმრობის გამო.

რეჟიმის იმპლემენტაცია მისჯილი პატიმრებისათვის

103.1 მისჯილი პატიმრისათვის რეჟიმი უნდა იწყებოდეს იმ მომენტიდან, როდესაც იგი ციხეში მოთავსდება მისჯილის/მსჯავრდებულის სტატუსით, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც რეჟიმი იწყება უფრო ადრე.

103.2 ასეთი ნებართვის მიღებისთანავე (დანყებული იქნეს რეჟიმის აღსრულება), უნდა შემუშავდეს და გაინეროს ანგარიში თითოეული პატიმრისათვის მათი პიროვნული მდგომარეობის შესახებ, შემოთავაზებული უნდა იყოს პერსონალური გეგმა თითოეული პატიმრის სასჯელის მოხდასთან დაკავშირებით და, აგრეთვე, სტრატეგია პატიმართა გათავისუფლებისათვის მომზადებისა და მათი საზოგადოებაში დაბრუნების თაობაზე.

103.3 მისჯილი პატიმრები ნახალისებულნი უნდა იყვნენ, რომ მონაწილეობა მიიღონ სასჯელის მოხდის შესახებ მათი ინდივიდუალური გეგმის შემუშავებაში.

103.4 ასეთი გეგმა, რამდენადაც მისი პრაქტიკაში გატარება შესაძლებელია, უნდა მოიცავდეს:

- ა. სამუშაოს;
- ბ. განათლებას;
- გ. სხვა აქტივობებს;

დ. გათავისუფლებისათვის მომზადებას.

103.5 სოციალური სამუშაო, სამედიცინო და ფსიქოლოგიური დახმარება წარმოადგენს მთლიანი გეგმის განუყოფელ ნაწილს, რომელიც შემუშავებულია თითოეული პატიმრისათვის.

103.7 პატიმრები, რომელთაც თანხმობა გამოთქვეს ასეთ სამუშაოში მონაწილეობაზე, ჩართულნი უნდა იყვნენ სამართლიანობის აღდგენის პროგრამებში და, აგრეთვე, რეპარაციის განხორციელებაში მათ მიერ ჩადენილ დანაშაულებზე.

103.8 განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს იმას, რომ შემუშავდეს სასჯელის მოხდის ინდივიდუალური გეგმა უვადოდ თავისუფლებააღკვეთილი პირებისა და გრძელვადიანი პატიმრებისათვის.

მისჯილი პატიმრებისათვის სასჯელის მოხდის ორგანიზაციული ასპექტები

104.1 რამდენადაც შესაძლებელია, ცალკე ციხე ან ცალკე შენობა უნდა იქნეს გამოყენებული რეჟიმის მართვისათვის სხვადასხვა კატეგორიის პატიმრების მიმართ. ეს ამ წესების მე-17 წესის მოთხოვნასაც წარმოადგენს.

104.2 უნდა შემუშავდეს პროცედურები სასჯელის მოხდის ინდივიდუალური გეგმის რეგულარული გადახედვის შესახებ, სადაც შესაბამისი ანგარიშის მიღებასა და განხილვაში, აგრეთვე, შესაბამის თანამშრომელთა და პატიმართა შორის კონსულტაციებში შექლებისდაგვარად უნდა მონაწილეობდნენ პატიმრები.

104.3 ასეთი ანგარიშებს, როგორც წესი, ამზადებენ ის თანამშრომლები, რომლებიც პირდაპირ შეხებაში არიან პატიმრებთან.

მისჯილ პატიმართა შრომა

105.1 შრომის სისტემატური პროგრამები ისე უნდა იყოს შემუშავებული, რომ შეესაბამებოდეს მისჯილი პატიმრებისათვის სასჯელის მოხდის მიზნებს.

105.2 მისჯილ პატიმრებს, რომლებსაც არ მიუღწევიათ შესაბამისი საპენსიო ასაკისათვის, უნდა მოეთხოვოთ, რომ იმუშაონ მათი ფიზიკური და გონებრივი მდგომარეობის გათვალისწინებით, რაც აგრეთვე დადას-

ტურებული უნდა იყოს შესაბამისი სამედიცინო სამსახურის წარმომადგენლის მიერ.

105.3 თუ მისჯილ პაციმრებს მოეთხოვებათ, რომ იმუშაონ, მათი სამუშაო პირობები უნდა შეესაბამებოდეს სტანდარტებს და კონტროლდებოდეს ისე, როგორც ეს ხდება გარე საზოგადოებაში.

105.4 მისჯილ პაციმარს უნდა უნაზღაურდებოდეს ის სამუშაო, რომელსაც იგი ასრულებს სამუშაო საათების განმავლობაში და, იმავდროულად, მონაწილეობას იღებს სხვადასხვა საგანმანათლებლო პროგრამაში.

105.5 იმ შემთხვევაში, როდესაც მისჯილ პაციმარს თანხა უნაზღაურდება და ანგარიშზე ენახება, დანაზოგი შეიძლება გამოყენებული იქნეს რეპარაციის მიზნებისათვის, თუ ეს განსაზღვრულია სასამართლოს მიერ ან არსებობს პაციმრის თანხმობა.

მისჯილი პაციმრების განათლება

106.1 განათლების სისტემატური პროგრამები, უნარ-ჩვევების ტრენინგების ჩათვლით, პაციმართა საერთო განათლების გაღრმავებისა და დანაშაულის გარეშე ცხოვრების ნახალისების მიზნით, რეჟიმების ძირითადი ნაწილი უნდა იყოს.

106.2 უნდა მოხდეს ყველა მისჯილი პაციმრის ნახალისება, რათა მონაწილეობა მიიღონ საგანმანათლებლო პროგრამებში.

106.3 საგანმანათლებლო პროგრამები მისჯილი პაციმრებისათვის უნდა განხორციელდეს ციხეში მათი ყოფნის პერიოდში.

მისჯილი პაციმრების გათავისუფლება

107.1 მისჯილ პაციმრებს უნდა დაეხმარონ, რათა მათ მონაწილეობა მიიღონ სხვადასხვა პროცედურასა და სპეციალურ პროგრამაში, რაც მათ დაეხმარება, მოახდინონ ტრანსფორმაცია ციხეში ცხოვრებიდან სამართალმორჩილი ცხოვრებისაკენ ნორმალურ საზოგადოებაში.

107.2 იმ პაციმართა შემთხვევაში, რომლებიც დიდი ვადით რჩებიან ციხეში, მიღებული უნდა იქნეს შესაბამისი ზომები, რათა თანდათან განხორციელდეს მათი დაბრუნება თავისუფალ, ჩვეულებრივ საზოგადოებაში.

107.3 ეს მიზანი შეიძლება მიღწეული იყოს ციხეებში გათავისუფლები-სათვის მოსამზადებელი პროგრამების არსებობით, ანდა ნაწილობრივ ან პირობით გათავისუფლებით ზედამხედველობის ქვეშ, სათანადო სო-ციალურ დახმარებასთან კომბინაციაში.

107.4 ციხის ადმინისტრაციამ შეიძლება მიჭიდროდ ითანამშრომლოს სხვადასხვა სააგენტოსა და ორგანოსთან, რომლებიც ახორციელებენ ზედამხედველობას და ეხმარებიან გათავისუფლებულ პატიმრებს საზო-გადოებაში მათი ადგილის დამკვიდრებაში, განსაკუთრებით, საყოფაცხო-ვრებო და სამსახურებრივ სფეროში.

107.5 ასეთი სოციალური სამსახურების ან სააგენტოების წარმომადგენ-ლებს უნდა ჰქონდეთ შესაძლებლობა, შევიდნენ ციხეში და დაეხმარონ მათ გათავისუფლებისათვის მომზადებაში, აგრეთვე, გათავისუფლების შემდგომი გეგმის შემუშავებაში.

ნაწილი IX

წესების განახლება/ახალი რედაქციით შემუშავება

108. ციხის ევროპული წესები შესაძლებელია განახლებულ იქნეს რეგუ-ლარულად.

შენიშვნა 1. ამ რეკომენდაციების მიღებისას, მე-10 „გ“ მუხლის განხორ-ციელებასთან მიმართებით (რომელიც შეეხება მინისტრთა მოადგილეე-ბის შეხვედრების პროცედურებს), დანიის წარმომადგენელმა გააკეთა დათქმა, რითაც დანიის სახელმწიფომ უფლება დაიტოვა, თავად განსაზ-ღვროს რეკომენდაციების დანართში მოცემული 43-ე წესის შესაბამისობა მე-2 პარაგრაფის მოთხოვნებთან. აღნიშნული განაპირობა დანიის ხელი-სუფლების წარმომადგენლის მოსაზრებამ იმის თაობაზე, რომ მოთხოვნა, რომელიც გულისხმობს პატიმართა განმარტოებით მოთავსებისას მათ ყოველდღიურ მონახულებას ექიმის მიერ, იწვევს ეთიკური თვალსაზრის-ით სერიოზულ შეშფოთებას სამედიცინო პერსონალის შესაძლო როლის გამო, რაც გამოიხატება პატიმართა სამართლო პატიმრობაში დატოვები-სათვის მიზანშეწონილობის დადასტურების სახით.